

**ΕΛΕΓΧΟΣ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΕΚΛΟΓΙΚΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ
ΕΚΛΟΓΕΣ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ ΠΟΥ
ΔΙΕΞΗΧΘΗΣΑΝ ΣΤΙΣ 30.5.2021**

**ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ αρ. ΠΚ/01/2022**

28 Ιουλίου 2022

**ΕΛΕΓΧΟΣ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΕΚΛΟΓΙΚΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ
ΕΚΛΟΓΕΣ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ ΠΟΥ
ΔΙΕΞΗΧΘΗΣΑΝ ΣΤΙΣ 30.5.2021**

ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΕΣ ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ/ΠΡΟΣΩΠΑ

**Υπουργείο Εσωτερικών
Υποψήφιοι Βουλευτές
Φορείς που προσέφεραν διαφημιστικές υπηρεσίες
προς τους υποψήφιους Βουλευτές**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.	Σύνοψη	1
2.	Εισαγωγή.....	3
3.	Θεσμικό πλαίσιο, σκοπός, μεθοδολογία και κριτήρια ελέγχου	4
3.1	Θεσμικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων Γενικού Ελεγκτή.....	4
3.2	Σκοπός του ελέγχου	4
3.3	Μεθοδολογία	5
3.4	Θεσμικό πλαίσιο και κριτήρια ελέγχου.....	8
4.	Ευρήματα/συμπεράσματα.....	17
4.1	Αδυναμίες της νομοθεσίας/περιορισμοί στον έλεγχο.	17
4.2.	Υποβολή έκθεσης εκλογικών εξόδων και δήλωσης για εκλογική δαπάνη.....	18
4.3	Υπέρβαση επιτρεπόμενων εκλογικών δαπανών – ποσό μη υπερβαίνον το συνολικό ποσό των €30.000 περιλαμβανομένου και του επιτρεπόμενου ορίου μέχρι του ποσού των €5.000 για προσωπικά έξοδα.....	22
4.4	Δαπάνες για διαφημιστικούς σκοπούς (παράγραφος 5 της έκθεσης).....	25
4.5	Φορείς που προσέφεραν διαφημιστικές υπηρεσίες σε υποψηφίους ή για λογαριασμό τους.....	27
4.6	Απαιτήση για καταβολή (άρθρο 46(2) και εξόφληση της δαπάνης (άρθρο 46(5) εντός της καθορισμένης προθεσμίας.	29
4.7	Δαπάνες που διενεργήθηκαν από τρίτα πρόσωπα/εταιρείες.....	29
5.	Γενικά συμπεράσματα/παρατηρήσεις.	31
6.	Γενικές Συστάσεις.....	32

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα 1 – Ποσά που δηλώθηκαν από φορείς για διαφημιστικές υπηρεσίες που παρείχαν, τα οποία δεν δηλώθηκαν στις εκθέσεις εκλογικών εξόδων που υπέβαλαν οι υποψήφιοι. Σχόλια/διευκρινίσεις από τους υποψηφίους βουλευτές.

Παράρτημα 2 – Φορείς που δηλώθηκαν από υποψηφίους βουλευτές ότι τους παρείχαν διαφημιστικές υπηρεσίες και οι οποίοι δεν είχαν αποστείλει συγκεντρωτικές καταστάσεις στην Υπηρεσία μας.

Παράρτημα 3 - Απαιτήση για καταβολή (άρθρο 46(2) και εξόφληση της δαπάνης (άρθρο 46(5) εντός της καθορισμένης προθεσμίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΒτΑ	Βουλή των Αντιπροσώπων
Έφορος	Γενικός Έφορος Εκλογής
ΝΥ	Νομική Υπηρεσία

Ευθύνη Ελεγκτικής Υπηρεσίας και διαφύλαξη της ανεξαρτησίας της

Οι Ειδικές Εκθέσεις της Ελεγκτικής Υπηρεσίας παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των ελέγχων που αυτή διενεργεί επί των πολιτικών (policies) και προγραμμάτων της Κυπριακής Δημοκρατίας ή άλλων ελεγχόμενων οργανισμών ή επί θεμάτων που αφορούν στον Προϋπολογισμό τους ή συγκεκριμένους τομείς αυτού, ή τα αποτελέσματα ελέγχων ιδιωτών ελεγκτών στους οποίους η Ελεγκτική Υπηρεσία έχει αναθέσει τον έλεγχο λογαριασμών οποιουδήποτε ελεγχόμενου υπ' αυτής οργανισμού, δυνάμει του περί της Καταθέσεως Στοιχείων και Πληροφοριών στο Γενικό Ελεγκτή της Δημοκρατίας Νόμου (Ν.113(Ι)/2002). Η Ελεγκτική Υπηρεσία επιλέγει και σχεδιάζει τις εν λόγω ελεγκτικές δραστηριότητες κατά τρόπον ώστε αυτές να αποφέρουν τον μέγιστο αντίκτυπο, λαμβανομένων υπόψη των κινδύνων για τις επιδόσεις ή για τη συμμόρφωση, του επιπέδου των σχετικών εσόδων ή δαπανών, των επικείμενων εξελίξεων και του δημόσιου συμφέροντος.

Η εκ μέρους της Ελεγκτικής Υπηρεσίας παράθεση ευρημάτων ελέγχου γίνεται στη βάση όσων στοιχείων έχουν τεθεί ενώπιόν της, από τις ελεγχόμενες οντότητες/πρόσωπα. Στην συγκεκριμένη περίπτωση ο έλεγχος που διενεργήθηκε βασίστηκε στις εκθέσεις εκλογικών εξόδων των υποψηφίων, των στοιχείων που υποβλήθηκαν από τους υποψήφιους/εκλογικούς αντιπροσώπους, στις καταστάσεις που υποβλήθηκαν από τους φορείς για τις διαφημιστικές υπηρεσίες που προσέφεραν σε κάθε υποψήφιο ή για λογαριασμό του καθώς επίσης στις πληροφορίες/διευκρινίσεις που ζητήθηκαν και λήφθηκαν, από δείγμα υποψηφίων που επιλέγηκε από την Υπηρεσία μας, μέσω της ανταλλαγής ηλεκτρονικών μηνυμάτων με τους υποψήφιους βουλευτές ή/και διαφημιστικούς φορείς.

Εκτός αν τούτο δηλωθεί ρητά, η μη παράθεση ευρημάτων επί ορισμένων πτυχών ή θεμάτων που αφορούν στο αντικείμενο του ελέγχου, δεν συνιστά διαβεβαίωση, ούτε και υποδηλοί ότι αυτά είναι απαλλαγμένα αδυναμιών ή σφαλμάτων ή αποκλίσεων από το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο, αφού ο εξωτερικός ελεγκτής δεν αναμένεται ότι μπορεί να εντοπίζει κάθε αδυναμία ή σφάλμα ή απόκλιση από το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο.

Οι συστάσεις της Ελεγκτικής Υπηρεσίας αποτελούν εισηγήσεις για τον τρόπο χειρισμού των παρατηρήσεων και ευρημάτων του ελέγχου. Σε καμία περίπτωση δεν δύναται να εκληφθεί ότι οι συστάσεις αυτές επηρεάζουν την ανεξαρτησία της Υπηρεσίας, ως εξωτερικού ελεγκτή ή ότι συνεπάγονται συμμετοχή της Υπηρεσίας στη λήψη οποιασδήποτε σχετικής απόφασης από τη διοίκηση της ελεγχόμενης οντότητας, η οποία εξακολουθεί να φέρει αποκλειστικά την ευθύνη για την ορθή και νόμιμη λήψη απόφασης, ως προς τον τρόπο χειρισμού των ευρημάτων ελέγχου και συστάσεων.

Ουδεμία πρόνοια στην παρούσα Έκθεση σημαίνει ή θα πρέπει να εκληφθεί, ότι με αυτή διατυπώνεται κατηγορία εναντίον οποιουδήποτε προσώπου για εκ προθέσεως κατάχρηση εξουσίας ή για τη διάπραξη ποινικών ή άλλων αδικημάτων. Αυτά, αν υπάρχουν, θα πρέπει να διερευνηθούν από τις αρμόδιες αρχές, μόνο δε τα αρμόδια δικαστήρια μπορούν να κρίνουν κάποιο πρόσωπο ως ένοχο οποιουδήποτε αδικήματος. Τονίζεται επίσης ότι οι συστάσεις και τα ευρήματα της Ελεγκτικής Υπηρεσίας αφορούν στους ελεγχόμενους φορείς και οποιαδήποτε αναφορά σε άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα ουδόλως εξυπακούει ότι αυτά έχουν προβεί κατ' ανάγκη σε οτιδήποτε μεμπτό, αφού κάτι τέτοιο εκφεύγει του πεδίου ελέγχου της παρούσας Έκθεσης.

1. Σύνοψη

Η προκήρυξη και η διεξαγωγή των εκλογών για την εκλογή των μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων (ΒτΑ) διενεργούνται και ρυθμίζονται, με βάση τις πρόνοιες του περί Εκλογής των Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων Νόμου του 1979 (Ν.72/1979, όπως αυτός έχει τροποποιηθεί).

Οι υποψήφιοι για την εκλογή των Μελών της ΒτΑ, έχουν υποχρέωση, σύμφωνα με τις διατάξεις του πιο πάνω Νόμου, όπως διαβιβάζουν στον Γενικό Έφορο Εκλογής (Έφορο) τις εκθέσεις εκλογικών εξόδων για την προεκλογική εκστρατεία τους, ο οποίος τις υποβάλλει για έλεγχο στον Γενικό Ελεγκτή της Δημοκρατίας. Ο Γενικός Ελεγκτής, αφού ελέγξει τις υποβληθείσες εκθέσεις, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στον υπό αναφορά Νόμο, συντάσσει σχετικές εκθέσεις τις οποίες δημοσιεύει στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας και, όταν διαπιστώσει υπέρβαση των επιτρεπόμενων εκλογικών δαπανών από οποιονδήποτε υποψήφιο, διαβιβάζει έκθεση στον Έφορο, ο οποίος επιβάλλει στον υποψήφιο πρόστιμο ίσο με την υπέρβαση.

Με βάση τα πιο πάνω, σκοπός του ελέγχου ήταν ο:

Έλεγχος δημοσίευσης και υποβολής έκθεσης εκλογικών εξόδων των υποψηφίων

Κατά πόσον οι εκθέσεις εκλογικών εξόδων των υποψηφίων, δημοσιεύθηκαν και υποβλήθηκαν έγκαιρα συνοδευόμενες με ένορκη δήλωση.

Έλεγχος των δαπανών της παραγράφου 5 της έκθεσης εκλογικών εξόδων των υποψηφίων

Κατά πόσον όλες οι δαπάνες για διαφημιστικούς σκοπούς περιλαμβάνονται στην παράγραφο 5 της έκθεσης και, κατά πόσον αυτές συνάδουν με τις πρόνοιες της ισχύουσας νομοθεσίας, αφορούν στην προεκλογική εκστρατεία των Υποψηφίων, και έχουν πράγματι διενεργηθεί εντός της προεκλογικής περιόδου.

Έλεγχος υπέρβασης ορίου επιτρεπόμενων εκλογικών δαπανών

Κατά πόσον οι δαπάνες που περιλαμβάνονται στην παράγραφο 5 της έκθεσης εκλογικών εξόδων δεν συντείνουν σε υπέρβαση του ορίου των επιτρεπόμενων εκλογικών δαπανών (€25.000 + €5.000 προσωπικά έξοδα).

Έλεγχος συγκεντρωτικών καταστάσεων φορέων που προσέφεραν διαφημιστικές υπηρεσίες

Κατά πόσον όλοι οι φορείς που προσέφεραν διαφημιστικές υπηρεσίες στους υποψηφίους απέστειλαν στην Ελεγκτική Υπηρεσία συγκεντρωτικές καταστάσεις για τις υπηρεσίες που τους προσέφεραν εντός ενός μηνός από την ημερομηνία διεξαγωγής των εκλογών.

Ο έλεγχός μας στηρίχθηκε στην ισχύουσα νομοθεσία, όπως αυτή έχει κατά καιρούς ερμηνευθεί σε σχετικές γνωματεύσεις της Νομικής Υπηρεσίας (ΝΥ) της Δημοκρατίας και ακολουθήθηκε η ίδια προσέγγιση για όλους τους υποψηφίους ή τους υποψηφίους που αποτελούσαν δείγμα των επί μέρους ελέγχων που διενεργήθηκαν.

Με δεδομένο ότι τα ευρήματα, συμπεράσματα και συστάσεις του ελέγχου που διενεργήσαμε αφορούν στις δαπάνες υποψήφιων βουλευτών, οι οποίοι, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, εκτίθενται εις την εκλογήν είτε εν συνδυασμώ (ενός μόνον κόμματος, είτε συνασπισμού πλειόνων συνεργαζόμενων κομμάτων, είτε συνδυασμοί ανεξαρτήτων), είτε μεμονωμένως και η πολιτική της Υπηρεσίας μας είναι, έχοντας υπόψη και τη φύση του παρόντος ελέγχου, η τήρηση κοινής πολιτικής προς όλους τους υποψήφιους βουλευτές και πολιτικά κόμματα, δεν προβαίνουμε σε αξιολόγηση της σημαντικότητας των ευρημάτων που εντοπίσαμε κατά τη διενέργεια του ελέγχου μας, για να παραθέσουμε τα σημαντικότερα αυτών στη σύνοψη της παρούσας Ειδικής Έκθεσης, όπως είναι η συνήθης πρακτική της Υπηρεσίας μας. Όλα τα ευρήματα, συμπεράσματα και συστάσεις μας παρατίθενται στις αντίστοιχες ενότητες της παρούσας Έκθεσης.

Σημειώνουμε ότι, η επιστολή ευρημάτων του ελέγχου διαβιβάστηκε από την Υπηρεσία μας στις 26.5.2022 στον Γενικό Διευθυντή Υπουργείου Εσωτερικών (Γενικό Έφορο Εκλογών) για ενημέρωση και υποβολή σχολίων επί των θεμάτων που αναφέρονται σε αυτή. Ο Γενικός Διευθυντής στην επιστολή του, ημερ. 3.6.2022, μας πληροφόρησε ότι το Υπουργείο Εσωτερικών δεν έχει οποιαδήποτε σχόλια επί των θεμάτων για συμπερίληψή τους στην Ειδική Έκθεση της Υπηρεσίας μας.

---

2. Εισαγωγή

Αντικείμενο του παρόντος ελέγχου είναι ο έλεγχος των εξόδων των υποψήφιων για τις εκλογές των Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων (ΒτΑ) του 2021 και η σύνταξη έκθεσης αναφορικά με τα ευρήματα των ελέγχων μας.

Οι εκλογές των Μελών της ΒτΑ του 2021 διεξάχθηκαν στις 30.5.2021 και το επίσημο αποτέλεσμα των εκλογών δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας στις 31.5.2021. Στις εκλογές έλαβαν μέρος εξακόσιοι πενήντα οκτώ (658) υποψήφιοι από 15 πολιτικά κόμματα, καθώς και επτά ανεξάρτητοι.

3. Θεσμικό πλαίσιο, σκοπός, μεθοδολογία και κριτήρια ελέγχου

3.1 Θεσμικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων Γενικού Ελεγκτή

Ο έλεγχος διενεργήθηκε στο πλαίσιο των συνταγματικών αρμοδιοτήτων του Γενικού Ελεγκτή της Δημοκρατίας και των προνοιών του περί Εκλογής των Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων Νόμου του 1979 (Ν.72/1979, όπως αυτός έχει τροποποιηθεί).

Το άρθρο 116 του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας ορίζει ότι ο Γενικός Ελεγκτής, βοηθούμενος από τον Βοηθό Γενικό Ελεγκτή, ελέγχει εν ονόματι της Δημοκρατίας όλες τις εισπράξεις και πληρωμές και όλους τους λογαριασμούς χρηματικών διαθεσίμων και άλλου ενεργητικού ή άλλων υποχρεώσεων που αναλαμβάνει η Δημοκρατία ή που δημιουργούνται για λογαριασμό της. Για τον σκοπό αυτό, ο Γενικός Ελεγκτής έχει δικαίωμα να επιθεωρεί και να ελέγχει όλα τα σχετικά βιβλία, αρχεία και καταστάσεις, καθώς και τους χώρους όπου φυλάγεται το πιο πάνω ενεργητικό. Επίσης, ο Γενικός Ελεγκτής, βοηθούμενος από τον Βοηθό Γενικό Ελεγκτή, ασκεί κάθε άλλη εξουσία ή εκτελεί οποιαδήποτε άλλα καθήκοντα ή υποχρεώσεις που καθορίζονται ή του αναθέτονται διά Νόμου.

Σύμφωνα με το εδάφιο (5) του άρθρου 52 του Ν.72/1979 «... Ο Γενικός Ελεγκτής της Δημοκρατίας, αφού ελέγξει τα έξοδα που περιλαμβάνονται στην παράγραφο 5 της προβλεπόμενης στο εδάφιο (1) έκθεσης, συντάσσει εκθέσεις αναφορικά με τα ευρήματα των ελέγχων που διενεργεί, τις οποίες δημοσιεύει στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας». Η προβλεπόμενη έκθεση αφορά στην έκθεση εκλογικών εξόδων που διαβιβάζεται από τον εκλογικό αντιπρόσωπο κάθε υποψηφίου επί του Τύπου 2 του Δευτέρου Πίνακα του Ν.72/1979. Στην παράγραφο 5 της εν λόγω έκθεσης, περιλαμβάνονται τα έξοδα που έγιναν για διαφημίσεις σε ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς οργανισμούς και διαφημίσεις σε εφημερίδες, περιοδικά και διαφημιστικές πινακίδες.

Σύμφωνα με το εδάφιο (7) του πιο πάνω άρθρου «Ο Γενικός Ελεγκτής της Δημοκρατίας, όταν διαπιστώσει υπέρβαση των επιτρεπόμενων εκλογικών δαπανών από οποιοδήποτε υποψήφιο, διαβιβάζει έκθεση στον Έφορο, ο οποίος επιβάλλει στον υποψήφιο χρηματικό πρόστιμο ίσο με την υπέρβαση».

Ο περί της Καταθέσεως Στοιχείων και Πληροφοριών στον Γενικό Ελεγκτή της Δημοκρατίας Νόμος (Ν.113(Ι)/2002) παρέχει σαφείς εξουσίες στον Γενικό Ελεγκτή να ζητά στοιχεία σε οποιαδήποτε μορφή, περιλαμβανομένης και της ηλεκτρονικής μορφής, επεξηγήσεις και πληροφορίες, γραπτές ή προφορικές, που κατά την κρίση του μπορούν να τον υποβοηθήσουν στην εκτέλεση του έργου του.

3.2 Σκοπός του ελέγχου

Σκοπός του ελέγχου είναι:

α. Ο έλεγχος της δημοσίευσης και έγκαιρης υποβολής των εκθέσεων των εκλογικών εξόδων των υποψηφίων για τις εκλογές Μελών της ΒτΑ του 2021, ο έλεγχος των δαπανών που περιλαμβάνονται στην παράγραφο 5 της έκθεσης εκλογικών εξόδων των υποψηφίων και η σύνταξη και δημοσίευση σχετικής Έκθεσης.

β. Ο έλεγχος κατά πόσο τα έξοδα που περιλαμβάνονται στην παράγραφο 5 της έκθεσης εκλογικών εξόδων (διαφημίσεις σε ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς οργανισμούς και διαφημίσεις σε εφημερίδες, περιοδικά και διαφημιστικές πινακίδες) δεν οδηγούν σε υπέρβαση του ορίου των επιτρεπόμενων εκλογικών δαπανών (πέντε χιλιάδες ευρώ για προσωπικά έξοδα και είκοσι πέντε χιλιάδες ευρώ λοιπά έξοδα), σύμφωνα με τις πρόνοιες των άρθρων 48 και 49 του Νόμου (Ν.72/1979).

γ. Η διαβίβαση Έκθεσης στον Έφορο, σε περίπτωση που διαπιστωθεί υπέρβαση των επιτρεπόμενων από τη νομοθεσία ορίων των εκλογικών δαπανών.

δ. Ο έλεγχος κατά πόσον οι φορείς που προσέφεραν διαφημιστικές υπηρεσίες, σε κάθε υποψήφιο ή για λογαριασμό του, απέστειλαν στον Γενικό Ελεγκτή της Δημοκρατίας, εντός ενός μηνός από την ημερομηνία διεξαγωγής των εκλογών, συγκεντρωτικές καταστάσεις για τις υπηρεσίες που προσέφεραν. Η ορθότητα των συγκεντρωτικών καταστάσεων δεν ελέγχεται από την Υπηρεσία μας.

3.3 Μεθοδολογία

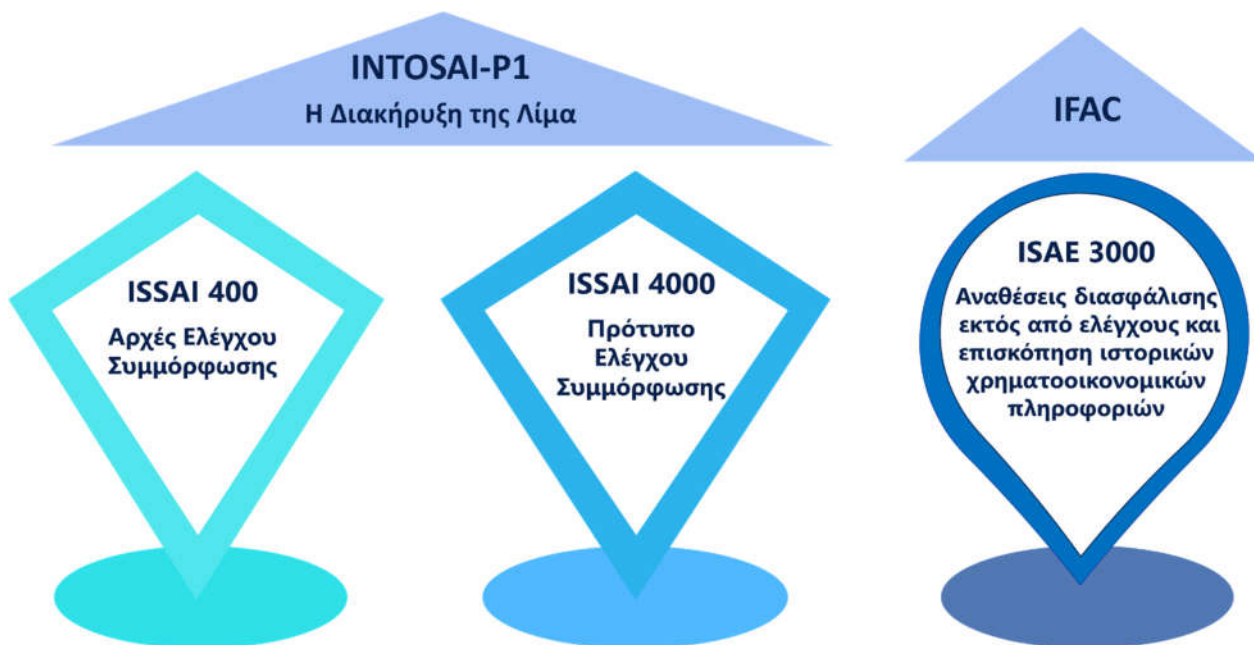
3.3.1 Πρότυπα ελέγχου

Σύμφωνα με το άρθρο 81(2) του περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμου (Ν.20(I)/2014), ο Γενικός Ελεγκτής διεξάγει τον εξωτερικό έλεγχο, στη βάση διεθνών αναγνωρισμένων προτύπων ελέγχου που ο ίδιος αποφασίζει.

Όπως ρητά αναφέρεται στις Ελεγκτικές Οδηγίες που έχουν εκδοθεί από τον Γενικό Ελεγκτή, οι έλεγχοι της Ελεγκτικής Υπηρεσίας διεξάγονται σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (ISAs) που εκδίδονται από τη Διεθνή Ομοσπονδία Λογιστών (IFAC) και τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου Ανώτατων Ελεγκτικών Ιδρυμάτων (ISSAIs) που εκδίδει ο Διεθνής Οργανισμός Ανώτατων Ελεγκτικών Ιδρυμάτων (INTOSAI), ο οποίος είναι ένας αυτόνομος, ανεξάρτητος, μη-πολιτικοποιημένος Οργανισμός, με ειδικό συμβουλευτικό καθεστώς προς το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο (ECOSOC) του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών.

Τα Πρότυπα ISSAI διαχωρίζουν τους ελέγχους που διενεργούνται από τα Ανώτατα Ελεγκτικά Ιδρύματα σε τρεις κατηγορίες, τους οικονομικούς ελέγχους (“financial audit”), τους ελέγχους συμμόρφωσης (“compliance audit”) και τους διαχειριστικούς ελέγχους (“performance audit”). Για τους ελέγχους αυτούς υπάρχει αριθμός ελεγκτικών προτύπων που είναι κοινά και αριθμός ελεγκτικών προτύπων που αφορούν ειδικά στην κάθε κατηγορία ελέγχου.

Η διενέργεια του παρόντος ελέγχου διέπεται κυρίως από τις διατάξεις των πιο κάτω Προτύπων:

Το θεμελιώδες πρότυπο INTOSAI-P1 ουσιαστικά καταγράφει αυτούσια τη Διακήρυξη, η οποία υιοθετήθηκε το 1977 από το Παγκόσμιο Συνέδριο του INTOSAI στη Λίμα του Περού ("The Lima Declaration"). Όπως στο ίδιο το Πρότυπο καταγράφεται, το έγγραφο αυτό θεωρείται η "Magna Carta" στην άσκηση εξωτερικού ελέγχου των κυβερνήσεων, καθώς έθεσε τα θεμέλια του δημόσιου ελέγχου. Η Διακήρυξη θέτει τα βασικά σημεία ελέγχου και τις βασικές αρχές για τα Ανώτατα Ελεγκτικά Ιδρύματα που είναι αναγκαίες, ώστε να επιτευχθούν ανεξάρτητα και αντικειμενικά αποτελέσματα. Οι αρχές που εγκαθιδρύθηκαν στη Διακήρυξη της Λίμα αναγνωρίστηκαν από τις Αποφάσεις της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ με αρ. 66/209 (ημερ. 22.12.2011) και 69/228 (ημερ. 19.12.2014). Το πρότυπο INTOSAI-P1, όπως και το πρότυπο INTOSAI-P10 (Διακήρυξη του Μεξικού) αποτελούν μέρος του κοινοτικού κερκτημένου.

Το Πρότυπο ISSAI 400 ορίζει τον έλεγχο συμμόρφωσης ως μια ανεξάρτητη εκτίμηση του κατά πόσον ένα δεδομένο θέμα είναι σύμφωνο με τις αρχές που έχουν οριστεί ως κριτήρια ελέγχου. Οι έλεγχοι αυτοί αποσκοπούν στην αξιολόγηση του κατά πόσον οι ενέργειες του ελεγχόμενου φορέα συνάδουν με τις αρχές ή κανόνες που τον διέπουν. Οι αρχές και κανόνες αυτοί μπορεί να αφορούν στη συμμόρφωση με διατάξεις των σχετικών Νόμων, Κανονισμών ή συμφωνιών ή με τις γενικές αρχές χρηστής χρηματοοικονομικής διαχείρισης και συμπεριφοράς δημοσίων αξιωματούχων.

Το Πρότυπο ISSAI 4000 παραθέτει τις απαιτήσεις και τις εξηγήσεις για τη διεξαγωγή των ελέγχων συμμόρφωσης. Οι έλεγχοι συμμόρφωσης μπορεί να έχουν είτε τη μορφή «ανάθεσης πιστοποίησης» (attestation engagements), είτε «ανάθεσης απευθείας αναφοράς» (direct reporting engagements). Η έκθεση ελέγχου μπορεί να είναι είτε μεγάλης είτε συνοπτικής μορφής, και τα συμπεράσματα της έκθεσης μπορούν να διατυπώνονται είτε ως μια ενιαία σαφής γραπτή

δήλωση της γνώμης σχετικά με τη συμμόρφωση ή ως μια πιο επεξηγηματική απάντηση σε συγκεκριμένα ερωτήματα του ελέγχου.

Το Πρότυπο ISAE 3000 έχει σκοπό να θεσπίσει τις βασικές αρχές και αναγκαίες διαδικασίες, καθώς και να παρέχει καθοδήγηση στους επαγγελματίες για τη διενέργεια αναθέσεων διασφάλισης, εκτός από ελέγχους ή επισκοπήσεις ιστορικών χρηματοοικονομικών πληροφοριών που καλύπτονται από τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου (ISA) ή τα Διεθνή Πρότυπα Αναθέσεων Επισκοπήσεων (ISRE).

3.3.2 Ελεγκτική προσέγγιση

3.3.2.1 Μορφή ελέγχου

Για τον έλεγχο των εξόδων που περιλαμβάνονται στην παράγραφο 5 της έκθεσης εκλογικών εξόδων των υποψήφιων, για τις εκλογές των Μελών της ΒτΑ του 2021, η Ελεγκτική Υπηρεσία διεξήγαγε ελέγχους συμμόρφωσης της μορφής «ανάθεσης πιστοποίησης» (attestation engagements) και «ανάθεσης απευθείας αναφοράς» (direct reporting engagements), οι οποίοι παρέχουν περιορισμένη διασφάλιση (limited assurance). Κατά την παροχή περιορισμένης διασφάλισης ο ελεγκτής δηλώνει αν κάτι έχει υποπέσει στην αντίληψή του που να τον κάνει να καταλήξει ότι το αντικείμενο ελέγχου δεν είναι συμβατό με τα κριτήρια που έχουν τεθεί. Η περιορισμένη διασφάλιση έχει σχεδιαστεί για να καταλήγει σε μια αρνητική μορφή έκφρασης ενός συμπεράσματος, όπως «δεν έχει περιέλθει στην αντίληψή μας κάτι που να υποδηλώνει ότι το αντικείμενο δεν είναι σε συμμόρφωση, από κάθε ουσιώδη άποψη, με τα κριτήρια ...».

3.3.2.2 Αποδεικτικά στοιχεία ελέγχου

Ο παρών έλεγχος διεξάχθηκε στη βάση:

- ♦ των εκθέσεων εκλογικών εξόδων των υποψήφιων και των στοιχείων που υποβλήθηκαν από τους υποψήφιους/εκλογικούς αντιπροσώπους,
- ♦ των καταστάσεων που υποβλήθηκαν από τους φορείς για τις διαφημιστικές υπηρεσίες που προσέφεραν σε κάθε υποψήφιο ή για λογαριασμό του (σύμφωνα με τις πρόνοιες του άρθρου 52(6) του περί Εκλογής Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων Νόμου, όπως έχει τροποποιηθεί),
- ♦ των πληροφοριών/διευκρινίσεων που ζητήθηκαν και λήφθηκαν, από δείγμα υποψηφίων που επιλέχθηκε από την Υπηρεσία μας, μέσω της ανταλλαγής ηλεκτρονικών μηνυμάτων με τους υποψήφιους βουλευτές ή/και διαφημιστικούς φορείς.

3.3.2.3 Περίοδος ελέγχου

Ο έλεγχος καλύπτει την περίοδο που αρχίζει 3 μήνες πριν από την ημερομηνία διεξαγωγής των εκλογών και λήγει 6 εβδομάδες μετά τη δημοσίευση του εκλογικού αποτελέσματος στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας.

3.3.2.4 Έκταση ελέγχου

Η ελεγκτική εργασία περιορίστηκε στον έλεγχο των εξόδων, τα οποία δήλωσαν οι υποψήφιοι στην παράγραφο 5 της έκθεσης εκλογικών εξόδων και κατά πόσο αυτά δεν οδηγούν, συνολικά, σε υπέρβαση του ορίου των επιτρεπόμενων εκλογικών δαπανών.

Ο έλεγχος των αναλυτικών καταστάσεων εσόδων και εξόδων των πολιτικών κομμάτων για τις εκλογές δεν είχε ολοκληρωθεί μέχρι την ημερομηνία της παρούσας Έκθεσης. Ενδέχεται με την ολοκλήρωση του ελέγχου να εντοπισθούν ευρήματα, που μπορεί να επηρεάζουν τα ευρήματα/ συμπεράσματα της παρούσας Έκθεσης.

Επίσης, έγινε έλεγχος κατά πόσο οι φορείς που προσέφεραν διαφημιστικές υπηρεσίες σε κάθε υποψήφιο ή για λογαριασμό του, σύμφωνα με όσα οι υποψήφιοι δήλωσαν, απέστειλαν στον Γενικό Ελεγκτή της Δημοκρατίας, εντός ενός μηνός από την ημερομηνία διεξαγωγής των εκλογών, συγκεντρωτικές καταστάσεις για τις υπηρεσίες που προσέφεραν.

3.3.2.5 Διευκρινίζουμε ότι, λόγω της φύσης του θέματος και ενόψει σχετικών νομοθετικών διατάξεων για δημοσιοποίηση στοιχείων από τον ίδιο τον υποψήφιο βουλευτή, στην παρούσα Έκθεσή μας γίνεται ονομαστική αναφορά σε κάθε επηρεαζόμενο πρόσωπο/εταιρεία.

3.4 Θεσμικό πλαίσιο και κριτήρια ελέγχου

Για σκοπούς του ελέγχου συμμόρφωσης χρησιμοποιήθηκαν, ως αρχές και κανόνες, το θεσμικό πλαίσιο που αναφέρεται πιο κάτω:

Ο περί Εκλογής Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων Νόμος

Οι κατά καιρούς γνωματεύσεις της Νομικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας χρησιμοποιήθηκαν για την ερμηνεία του πιο πάνω Νόμου.

Η προκήρυξη και η διεξαγωγή των εκλογών για την εκλογή των μελών της ΒτΑ διενεργούνται, σύμφωνα με τις πρόνοιες του περί Εκλογής Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων Νόμου (Ν.72/1979, όπως αυτός έχει τροποποιηθεί).

Αναφέρουμε πιο κάτω τις συγκεκριμένες πρόνοιες της σχετικής νομοθεσίας, καθώς και τις αναφορές από τις γνωματεύσεις της ΝΥ που λήφθηκαν υπόψη για την εξαγωγή των συμπερασμάτων/ευρημάτων μας:

α. Ο περί Εκλογής Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων Νόμος (Ν.72/1979):

i. **Άρθρο 2 - Ερμηνεία:**

"προεκλογικές δαπάνες" «σημαίνει τις δαπάνες που διενεργούνται κατά τη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου από τον υποψήφιο ή για λογαριασμό του από τον εκλογικό του αντιπρόσωπο».

"προεκλογική περίοδος" «σημαίνει τη χρονική περίοδο που αρχίζει τρεις (3) μήνες πριν από την ημερομηνία διεξαγωγής των εκλογών και λήγει την εν λόγω ημερομηνία».

ii. **Άρθρο 45 - Πληρωμή δαπάνης μέσω του εκλογικού αντιπροσώπου:**

«(1) Εκτός ως προνοείται υπό ή συμφώνως προς τον παρόντα Νόμον ουδεμία πληρωμή, προκαταβολή ή κατάθεσις θα γίνεται υπό υποψηφίου εις τινα εκλογήν, ή υπό εκλογικού αντιπροσώπου εκ μέρους υποψηφίου, ή υφ' οιουδήποτε προσώπου καθ' οιονδήποτε χρόνον, είτε προ ή κατά την διάρκειαν ή μετά την εκλογήν, εν σχέσει προς δαπάνην γενομένην διά την διεξαγωγήν της εκλογής άλλως ή μέσω του εκλογικού αντιπροσώπου του υποψηφίου. Ποσά χορηγούμενα υφ' οιουδήποτε προσώπου άλλου ή του υποψηφίου δι' οιονδήποτε δαπάνην εν σχέσει προς την διεξαγωγήν της εκλογής είτε λόγω δωρεάς, δανείου, προκαταβολής ή καταθέσεως θα καταβάλλωνται εις τον υποψήφιον ή τον εκλογικόν αυτού αντιπρόσωπον.

(2) Πας όστις προβαίνει εις πληρωμήν, προκαταβολήν, ή κατάθεσιν κατά παράβασιν του παρόντος άρθρου ή καταβάλλει κατά παράβασιν του παρόντος εδαφίου οιαδήποτε ποσά ούτω προνοούμενα ως ανωτέρω είναι ένοχος παρανόμου ενεργείας».

iii. **Άρθρο 46 - Περίοδος διά απαιτήσεις και πληρωμάς δι' εκλογικάς δαπάνας:**

«(1) Κάθε πληρωμή που διενεργείται από υποψήφιο ή τον εκλογικό του αντιπρόσωπο σε σχέση με δαπάνη για τη διεξαγωγή της εκλογής υποστηρίζεται από τιμολόγιο ή απόδειξη και προκειμένου για ποσό πέραν των εκατόν ευρώ (€100) αυτή διενεργείται μέσω τραπεζικού εμβάσματος ή επιταγής.

(2) Πάσα απαίτησις κατά υποψηφίου ή του εκλογικού αυτού αντιπροσώπου διά δαπάνην γενομένην διά την διεξαγωγήν της εκλογής, ήτις δεν υποβάλλεται εις τον εκλογικόν αντιπρόσωπον εντός της υπό του παρόντος Νόμου προβλεπομένης προθεσμίας, παραγράφεται και δεν καθίσταται πληρωτέα και πλην των υπό του παρόντος προβλεπομένων εξαιρέσεων, εκλογικός αντιπρόσωπος πληρώνων απαίτησιν κατά παράβασιν του παρόντος άρθρου είναι ένοχος παρανόμου ενεργείας.

(3) Πλην ως άλλως προνοείται εν τω παρόντι Νόμω, η χρονική περίοδος διά την υποβολήν απαιτήσεων είναι τρεις εβδομάδες από της ημερομηνίας της δημοσιεύσεως του αποτελέσματος της εκλογής εις την επίσημον εφημερίδα της Δημοκρατίας.

(4) Πάσα δαπάνη γενομένη υπό ή εκ μέρους υποψηφίου εις εκλογήν, ήτις εγένετο συνεπεία ή εν σχέσει προς την διεξαγωγήν της τοιαύτης εκλογής, είναι πληρωτέα εντός της υπό του παρόντος Νόμου προνοουμένης προθεσμίας και ουχί άλλως και πλην των εξαιρέσεων των υπό του παρόντος Νόμου προνοουμένων, πας εκλογικός αντιπρόσωπος όστις προβαίνει εις πληρωμήν κατά παράβασιν της παρούσης διατάξεως, είναι ένοχος παρανόμου ενεργείας.

(5) Πλην ή ως άλλως προνοείται εν τω παρόντι Νόμω η υπό του παρόντος Νόμου προνοουμένη προθεσμία διά την καταβολήν της τοιαύτης δαπάνης είναι εξ εβδομάδες από της εις την επίσημον εφημερίδα της Δημοκρατίας δημοσιεύσεως του αποτελέσματος της εκλογής.

(6) Εάν εκλογικός αντιπρόσωπος εν περιπτώσει υποβολής αιτήσεως εις αυτόν εντός της ωρισμένης προθεσμίας αμφισβητή ταύτην ή αρνήται ή παραλείπη να εξοφλήση ταύτην εντός της περιόδου των εξ εβδομάδων, η απαίτησις αύτη θα θεωρήται ως αμφισβητουμένη απαίτησις».

iv. Άρθρο 48 – Προσωπικά έξοδα του υποψηφίου και μικρά έξοδα:

«(1) Ο υποψήφιος δύναται εις εκλογήν να πληρώση οιαδήποτε προσωπικά έξοδα γενόμενα υπ' αυτού εν σχέσει προς εκλογήν ή παρεμπιπτόντως γενόμενα κατ' αυτήν μέχρι ποσού μη υπερβαίνοντος τα πέντε χιλιάδες ευρώ αλλά πάσα περαιτέρω προσωπική δαπάνη ούτω γενομένη δέον να καταβάλλεται υπό του εκλογικού αυτού αντιπροσώπου.

(2) Ο υποψήφιος θα αποστείλη εντός της υπό του παρόντος Νόμου προνοουμένης προθεσμίας δι' υποβολήν απαιτήσεων έγγραφον έκθεσιν του ποσού των υπ' αυτού πληρωθέντων προσωπικών εξόδων.

(3) Τα προσωπικά έξοδα του υποψηφίου περιλαμβάνουν τα λογικά οδοιπορικά έξοδα και λογικά έξοδα διά διαμονήν εν ξενοδοχείω διά τους σκοπούς της εκλογής.

(4) Παν πρόσωπον δύναται εάν ούτως εξουσιοδοτηθή εγγράφως υπό του εκλογικού αντιπροσώπου να καταβάλλη τα αναγκαία έξοδα διά γραφικήν ύλην, ταχυδρομικά, τηλεγραφικά και άλλα μικρά έξοδα μη υπερβαίνοντα το εν τη εξουσιοδοτήσει ποσόν, αλλά παν ποσόν πέραν του ούτως οριζομένου ποσού θα καταβάλλεται υπό του εκλογικού αντιπροσώπου».

v. Άρθρο 49 - Δαπάνη διά περιπλέον ποσόν του ανωτάτου ορίου αποτελεί παράνομον ενέργειαν:

«(1) Πλην των εν τω παρόντι Νόμω προνοουμένων εξαιρέσεων, ουδέν ποσόν θα πληρωθή και ουδεμία δαπάνη θα γίνη υπό του υποψηφίου εις εκλογήν του ή του εκλογικού αυτού αντιπροσώπου ένεκα ή εν σχέσει προς την διεξαγωγήν της εκλογής, πέραν των είκοσι πέντε χιλιάδων ευρώ μη συμπεριλαμβανομένης εις το ποσόν τούτο δαπάνης διά τα προσωπικά έξοδα του υποψηφίου.

(2) Πας υποψήφιος ή εκλογικός αντιπρόσωπος ενεργών κατά παράβασιν του παρόντος άρθρου είναι ένοχος παρανόμου ενεργείας».

vi. Άρθρο 52- Υποβολή εκθέσεως και δήλωσης δι' εκλογικήν δαπάνην:

«**(1)** Εντός δύο μηνών από της δημοσιεύσεως του αποτελέσματος της εκλογής εις την επίσημον εφημερίδα της Δημοκρατίας ο εκλογικός αντιπρόσωπος υποψηφίου κατά την εκλογήν, διαβιβάζει προς τον Έφορον ακριβή έκθεσιν (εν τοις εφεξής αναφερομένην ως "έκθεσις αφορώσα την εκλογικήν δαπάνην") επί του Τύπου 2 του Δευτέρου Πίνακος παρέχουσιν λεπτομερείας όσον αφορά τον υποψήφιον εν σχέσει προς-

(α) την πληρωμήν την γενομένην υπό του εκλογικού αντιπροσώπου

(β) τα προσωπικά έξοδα τα πληρωθέντα υπό του υποψηφίου

(γ) τας αμφισβητούμενας απαιτήσεις, καθ' όσον γνωρίζει ταύτας ο εκλογικός αντιπρόσωπος

(δ) όλας τας μη εξοφληθείσας απαιτήσεις καθ' όσον γνωρίζει ταύτας ο εκλογικός αντιπρόσωπος

(ε) όλα τα χρήματα, τίτλους και άλλα πολύτιμα ανταλλάγματα ληφθέντα υπό ή υποσχεθέντα εις τον εκλογικόν αντιπρόσωπον υπό υποψηφίου τινός ή ετέρου προσώπου διά τους σκοπούς γενομένης ή γενησομένης δαπάνης εν σχέσει προς την διεξαγωγήν της εκλογής·

(στ) όλες τις χορηγίες και τις εισφορές που έλαβε ο υποψήφιος.

Νοείται ότι, ο Έφορος, σε περίπτωση μη έγκαιρης υποβολής της έκθεσης, επιβάλλει στον υποψήφιο χρηματικό πρόστιμο ύψους πεντακοσίων ευρώ (€500), το οποίο προσαυξάνεται κατά πενήντα ευρώ (€50) για κάθε επιπρόσθετη ημέρα καθυστέρησης υποβολής της έκθεσης.

(2) Η έκθεσις η αφορώσα εις τα εκλογικά έξοδα υπογράφεται υπό του εκλογικού αντιπροσώπου και συνοδεύεται υπό καταθέσεως του υποψηφίου και του εκλογικού αντιπροσώπου επί του Τύπου 3 και 4 του Δευτέρου Πίνακος γενομένης ενόρκως ή επί επισήμω διαβεβαιώσει:

Νοείται ότι, ο εκλογικός αντιπρόσωπος δημοσιεύει την έκθεση πριν από την υποβολή της στον Έφορο σε τουλάχιστον δύο ημερήσιες εφημερίδες οι οποίες κυκλοφορούν στη Δημοκρατία ή αυτή αναρτάται στην ιστοσελίδα του υποψηφίου ή/και του οικείου κόμματος.

(3) Ο Έφορος υποβάλλει για έλεγχο τις δυνάμει του εδαφίου (1) εκθέσεις στο Γενικό Ελεγκτή της Δημοκρατίας το αργότερο εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την ημερομηνία παραλαβής τους.

(4) Εάν υποψήφιος ή εκλογικός αντιπρόσωπος παραλείψει να συμμορφωθεί προς το εδάφιο (1) ή (2) για περίοδο που υπερβαίνει τον έναν (1) μήνα από τη λήξη της προθεσμίας υποβολής της έκθεσης είναι ένοχος παρανόμου ενεργείας.

(5) Ο Γενικός Ελεγκτής της Δημοκρατίας, αφού ελέγξει τα έξοδα που περιλαμβάνονται στην παράγραφο 5 της προβλεπόμενης στο εδάφιο (1) έκθεσης, συντάσσει εκθέσεις αναφορικά με τα ευρήματα των ελέγχων που διενεργεί, τις οποίες δημοσιεύει στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας.

(6) Οι φορείς που προσφέρουν διαφημιστικές υπηρεσίες αποστέλλουν στο Γενικό Ελεγκτή της Δημοκρατίας συγκεντρωτικές καταστάσεις για τις υπηρεσίες που προσέφεραν σε κάθε υποψήφιο ή για λογαριασμό του, εντός ενός (1) μηνός από την ημερομηνία διεξαγωγής των εκλογών:

Νοείται ότι, φορέας ο οποίος παραλείπει να ενεργήσει σύμφωνα με τα πιο πάνω είναι ένοχος παρανόμου ενέργειας.

(7) Ο Γενικός Ελεγκτής της Δημοκρατίας, όταν διαπιστώσει υπέρβαση των επιτρεπόμενων εκλογικών δαπανών από οποιοδήποτε υποψήφιο, διαβιβάζει έκθεση στον Έφορο, ο οποίος επιβάλλει στον υποψήφιο χρηματικό πρόστιμο ίσο με την υπέρβαση».

vii. Άρθρο-55 Ποινή επί καταδίκη διά παράνομον ενέργειαν:

«**(1)** Ο διαπράττων παράνομον ενέργειαν επί τη καταδίκη του υπόκειται εις φυλάκισιν μη υπερβαίνουσιν τους εξ μήνας ή εις πρόστιμον μη υπερβαίνον τα χίλια ευρώ (€1.000) ή εις αμφοτέρας τας ποινάς ταύτας και το εκδικάζον την υπόθεσιν Δικαστήριον δύναται να επιβάλη εις τον καταδικασθέντα διά παράνομον ενέργειαν στέρησιν του δικαιώματος του εκλέγειν και της εγγραφής του ονόματος αυτού εις τον εκλογικόν κατάλογον διά περίοδον μη υπερβαίνουσιν τα επτά έτη δι' οιανδήποτε εκλογήν δυνάμει του παρόντος Νόμου ή οιανδήποτε ετέρου Νόμου αντικαθιστώντος ή τροποποιούντος τον παρόντα Νόμον.

(2) Ποινική δίωξις διά παράνομον ενέργειαν δεν ασκείται άνευ της συγκαταθέσεως του Γενικού Εισαγγελέως της Δημοκρατίας».

β. Γνωματεύσεις της ΝΥ, που κατά καιρούς δόθηκαν στην Υπηρεσία μας αναφορικά με διευκρινίσεις που ζητήθηκαν για θέματα που αφορούν στον έλεγχο των προεκλογικών εξόδων των υποψηφίων και συναφή έξοδα για σκοπούς βουλευτικών εκλογών αλλά και για σκοπούς προεδρικών εκλογών και ευρωεκλογών. Οι γνωματεύσεις της ΝΥ που δόθηκαν για σκοπούς προεδρικών εκλογών και ευρωεκλογών εφαρμόζονται κατ' αναλογία και στις βουλευτικές εκλογές, αφού σύμφωνα με τις σχετικές πρόνοιες στο νομοθετικό πλαίσιο που διέπει τις προεδρικές εκλογές και ευρωεκλογές, οι διατάξεις του Ν.72/1979 σε σχέση με τους εκλογικούς αντιπροσώπους και τα εκλογικά έξοδα των υποψηφίων, εφαρμόζονται κατ' αναλογία, εκτός αν προβλέπεται διαφορετικά, και για σκοπούς των εν λόγω εκλογών.

- Γνωμάτευση της ΝΥ ημερ. 16.12.2019 αναφορικά με διευκρινίσεις που ζητήθηκαν για σκοπούς ευρωεκλογών, στην οποία, μεταξύ άλλων, διευκρινίζονται τα ακόλουθα:
  - ◆ «...συνάγεται ότι ο εκλογικός αντιπρόσωπος του υποψηφίου υποχρεούται να υποβάλει στις κρατικές αρχές έκθεση που να παραθέτει μεν με ακρίβεια (μεταξύ άλλων) τα γενόμενα έξοδα για τη διαφήμιση του υποψήφιου, χωρίς όμως να υποχρεούται να συνυποβάλει υποστηρικτικά έγγραφα για αυτά τα έξοδα.

Κατά προέκταση, η μη υποβολή υποστηρικτικών εγγράφων δεν επιφέρει στον υποψήφιο τη διοικητική χρηματική κύρωση που προβλέπεται στην επιφύλαξη του άρθρου 52(1) του Νόμου 72 του 1979 ούτε και αποδίδει στον υποψήφιο ή εκλογικό αντιπρόσωπό του ποινική ευθύνη κατά το άρθρο 52(4) του ίδιου Νόμου (με την οποία συσχετίζεται το άρθρο 55 του ίδιου Νόμου)».
  - ◆ «...η συμφραζόμενη απαίτηση του άρθρου 41(1) του Νόμου 72 του 1979, όπως οι πληρωμές υποψηφίου/εκλογικού αντιπροσώπου υποστηρίζονται από τιμολόγιο ή απόδειξη και διενεργούνται (αν υπερβαίνουν τα εκατό ευρώ) μέσω τραπεζικού εμβάσματος ή επιταγής, δε διευρύνει την υποχρέωση υποβολής δαπανών (ως παρατίθεται στο εδάφιο (1) και καθίσταται ποινική υποχρέωση από το εδάφιο (4), του άρθρου 52 του ίδιου Νόμου), ώστε αυτή η υποχρέωση να περιλαμβάνει και την υποβολή υποστηρικτικών στοιχείων.

Βεβαίως, τα ανωτέρω δεν επηρεάζουν τη δυνατότητα της Ελεγκτικής Υπηρεσίας να δέχεται και εξετάζει τέτοια υποστηρικτικά στοιχεία τα οποία υποβάλλονται οικειοθελώς από τον υποψήφιο ή/και τον εκλογικό του αντιπρόσωπο, ούτε και την ενδεχόμενη δυνατότητά της να ζητεί τέτοια υποστηρικτικά στοιχεία επ' απειλή ποινικών επιπτώσεων, σύμφωνα με τους περί της Καταθέσεως Στοιχείων και Πληροφοριών στο Γενικό Ελεγκτή της Δημοκρατίας Νόμους («ο Νόμος 113(1) του 2002»).
  - Σημειώνουμε ότι στη γνωμάτευση γίνεται αναφορά στο άρθρο 41(1) ενώ πρόκειται για το άρθρο 46(1).*
  - ◆ «.. είναι καθόλα αποδεκτό όπως ο Έφορος δέχεται και εσείς αξιολογείτε τα δεδομένα που σας υποβάλλονται δυνάμει του άνω άρθρου 52, έστω αν δεικνύουν παρανομία διενεργούμενη από τον υποβάλλοντα αυτά ή από τρίτο. Ως εκ τούτου, εφόσον τα υποστηρικτικά στοιχεία που σας υποβλήθηκαν συνίστανται σε τιμολόγια και αποδείξεις πληρωμής, τα οποία πιστοποιούν το πραγματικό γεγονός της εκ του υποψηφίου χρήσης υπηρεσιών/αγαθών τα οποία εξασφάλισε από εταιρεία (της οποίας ενδεχόμενα η λειτουργία να μην είναι νόμιμη), αυτά τα τιμολόγια και αποδείξεις πληρωμής δέον να γίνουν δεκτά ως έχουν, ήτοι ως πραγματικά δεδομένα».
- Γνωματεύσεις της Νομικής Υπηρεσίας της Δημοκρατίας με ημερ. 11.12.2017, 11.1.2018 και 16.12.2019, που δόθηκαν στην Υπηρεσία μας αναφορικά με

διευκρινίσεις που ζητήθηκαν για σκοπούς των προεδρικών και των βουλευτικών εκλογών.

Στις γνωματεύσεις, μεταξύ άλλων, διευκρινίζονται τα ακόλουθα:

- ◆ «...ουδέν πρόσωπο διενεργεί πληρωμή/προκαταβολή/κατάθεση σε σχέση με δαπάνη γενομένη για τη διεξαγωγή της εκλογής, παρά μέσω του εκλογικού αντιπροσώπου του υποψηφίου, συνάγεται ότι δια του άρθρου 41Α(2Α)(α) του περί Εκλογής Προέδρου και Αντιπροέδρου της Δημοκρατίας Νόμου, τεθέν χρηματικό όριο αφορά τη συνολική δαπάνη προς στήριξη συγκεκριμένου υποψηφίου για τις προεδρικές εκλογές, είτε αυτή η δαπάνη αποπληρούται από τα περιουσιακά στοιχεία του υποψηφίου ή του εκλογικού αντιπροσώπου του είτε προέρχεται από οποιοδήποτε άλλο «πρόσωπο» (εν τη ευρεία έννοια, περιλαμβανομένων των πολιτικών κομμάτων) που χρηματοδοτεί συναφώς τον υποψήφιο ή τον εκλογικό αντιπρόσωπο».
- ◆ «Κατά τη γνώμη μου, συνιστά συλλογικό ακροβατισμό να θεωρηθεί ότι οι παρανόμως διενεργούμενες δαπάνες – από πρόσωπο άλλο από τον εκλογικό αντιπρόσωπο ή τον υποψήφιο – χρεώνονται τελικώς στον υποψήφιο, ώστε να εκληφθούν ως δικές του δαπάνες και συνεπώς να δηλώνονται ως τέτοιες από τον εκλογικό του αντιπρόσωπο κατ' επιταγήν του άρθρου 52(1) του Νόμου 72 του 1979 και να αφαιρούνται – πραγματικά ή/και λογιστικά – από τα έσοδά του (ιδιωτικές εισφορές ...).

«Κατά προέκταση, δεν είναι λογικώς νοητό ούτε και να υποτεθεί ότι αυτές οι παρανόμως διενεργούμενες δαπάνες επηρεάζουν την όποια νομική υποχρέωση του ιδίου του υποψηφίου ή/και του εκλογικού αντιπροσώπου για τήρηση μέγιστου ορίου δαπανών, οπότε και αυτές οι παράνομες δαπάνες δέον να αγνοούνται κατά τον εξ υμών έλεγχο της τήρησης αυτού του ορίου δαπανών από πλευράς του υποψηφίου ή/και του εκλογικού αντιπροσώπου».

- ◆ «Έπεται ότι – κατά τη σαφή διατύπωση του άνω άρθρου 52 - ελέγχετε μόνο τα διαφημιστικά έξοδα, και όχι τα άλλα έξοδα που αναφέρονται στην υποβαλλόμενη έκθεση».
- ◆ «...ενημερώνετε τον Έφορο περί της τυχόν διαπίστωσής σας για τυχόν «υπέρβαση των επιτρεπόμενων εκλογικών δαπανών από οποιοδήποτε υποψήφιο», όπερ σημαίνει ότι ελέγχετε τις διαφημιστικές δαπάνες σε σχέση και με την τήρηση του μέγιστου ορίου δαπανών ώστε να δύναστε να καταλήξετε σε τέτοια διαπίστωση».
- ◆ «...οι παροχείς διαφημιστικών υπηρεσιών υποχρεούνται να σας αποστέλλουν συγκεντρωτικές καταστάσεις για τις υπηρεσίες που προσέφεραν σε οποιοδήποτε υποψήφιο ή για λογαριασμό του, ανεξαρτήτως της χρονικής περιόδου στην οποία πρόσφεραν αυτές τις υπηρεσίες» .

- ◆ « Εμφανώς .....θέτει μέγιστο όριο για τις δαπάνες που «διενεργούνται» κατά τη διάρκεια της «προεκλογικής περιόδου», όπερ σημαίνει – κατά το φυσικό και γραμματικό νόημα του ρήματος «διενεργώ» - ότι μια προεκλογική δαπάνη υπολογίζεται για σκοπούς τήρησης αυτού του μέγιστου ορίου εάν η πληρωμή για αυτήν έγινε, από τον υποψήφιο ή τον εκλογικό του αντιπρόσωπο, κατά τη διάρκεια της «προεκλογικής περιόδου», ανεξαρτήτως του πότε η συναρτώμενη με τη δαπάνη υπηρεσία ή αγαθό παρέχεται στον υποψήφιο ή εκλογικό του αντιπρόσωπο, - δηλαδή ακόμα και αν η υπηρεσία/αγαθό παρέχεται εκτός «προεκλογικής περιόδου»...».
- ◆ «...εκτιμώ ότι ...οι προρηθείσες διατυπώσεις του άνω άρθρου 5 είναι επαρκώς ευρείες ώστε να εντάσσουν στην έννοια της «ιδιωτικής, χρηματικής ή μη, εισφοράς» ή και «ιδιωτικής εισφοράς οποιουδήποτε είδους» οποιαδήποτε έκπτωση για δαπάνες που αφορούν την προεκλογική εκστρατεία, διότι τέτοιου είδους έκπτωση, έστω αν γίνεται έμμεσα, διευκολύνει το κόμμα, ανακουφίζοντας το από το βάρος των οικονομικών του υποχρεώσεων και έχοντας έτσι το ίδιο πρακτικό αποτέλεσμα με τις άμεσες εισφορές.

Αντίθετη ερμηνεία θα οδηγούσε στην καταστρατήγηση του άνω άρθρου 5*, αφού θα επέτρεπε την έμμεση οικονομική ενίσχυση πολιτικών κομμάτων διά της μεθόδου των εκπτώσεων...»

*Αφορά στο άρθρο 5 του περί Πολιτικών Κομμάτων Νόμου (Ν.175(Ι)/2012). Η Υπηρεσία μας στην επιστολή της προς τον Γενικό Εισαγγελέα είχε σημειώσει ότι τα ερωτήματα που τέθηκαν για νομική συμβουλή αφορούν κατ' αναλογία και οποιεσδήποτε άλλες εκλογές διεξάγονται στη Δημοκρατία.

- ◆ «Εφόσον ο έλεγχός σας επί των εκθέσεων, οι οποίες υποβάλλονται στον Έφορο από τους εκλογικούς αντιπροσώπους δυνάμει του άρθρου 52 του Νόμου 72 του 1979, αφορά έξοδα για διαφημίσεις σε συγκεκριμένα μέσα μαζικής ενημέρωσης, ευλόγως αυτός ο δέσμιος για εσάς έλεγχος συνιστά «έργο» για την εκτέλεση του οποίου μπορείτε να ζητήσετε στοιχεία – τα οποία είναι κατά την κρίση σας ευλόγως υποβοηθητικά – από τον υποψήφιο, εκλογικό του αντιπρόσωπο ή/και διαφημιστή, βάσει της εξουσίας που σας παρέχει συναφώς το άρθρο 3 του Νόμου 113(Ι) του 2002».

Στη βάση των πιο πάνω, τα κριτήρια ελέγχου είναι τα ακόλουθα:

Στόχος Α

Κατά πόσο:

- οι εκθέσεις εκλογικών εξόδων των υποψήφιων υποβλήθηκαν και δημοσιεύθηκαν, σύμφωνα με τις πρόνοιες της σχετικής νομοθεσίας,
- οι δαπάνες για διαφημιστικούς σκοπούς περιλαμβάνονται στην παράγραφο 5 των εκθέσεων εκλογικών εξόδων, και

- οι δαπάνες για διαφημιστικούς σκοπούς, που περιλαμβάνονται στην παράγραφο 5 των εκθέσεων εκλογικών εξόδων:
  - ◆ συνάδουν με τις πρόνοιες της σχετικής νομοθεσίας,
  - ◆ αφορούν στην προεκλογική εκστρατεία των υποψήφιων, και
  - ◆ έχουν πράγματι διενεργηθεί.

Στόχος Β

Κατά πόσο:

- οι φορείς που προσέφεραν διαφημιστικές υπηρεσίες σε υποψήφιους, απέστειλαν στον Γενικό Ελεγκτή της Δημοκρατίας συγκεντρωτικές καταστάσεις για τις υπηρεσίες που προσέφεραν σε κάθε υποψήφιο ή για λογαριασμό του, και
- οι συγκεντρωτικές καταστάσεις από τους φορείς αποστάλθηκαν εντός ενός μηνός από την ημερομηνία διεξαγωγής των εκλογών.

Στόχος Γ

Κατά πόσο:

- τα έξοδα που περιλαμβάνονται στην παράγραφο 5 της έκθεσης εκλογικών εξόδων (διαφημίσεις σε ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς σταθμούς και διαφημίσεις σε εφημερίδες, περιοδικά και διαφημιστικές πινακίδες) δεν οδηγούν σε υπέρβαση του ορίου των επιτρεπόμενων εκλογικών δαπανών.

4. Ευρήματα/συμπεράσματα

4.1 Αδυναμίες της νομοθεσίας/περιορισμοί στον έλεγχο.

Από τον έλεγχό μας, διαπιστώσαμε τις ακόλουθες αδυναμίες, αναφορικά με τη σχετική νομοθεσία, που είχαν ως αποτέλεσμα την αδυναμία απόκτησης επαρκών και κατάλληλων ελεγκτικών τεκμηρίων, που οδήγησε σε περιορισμό στον έλεγχο που διεξάχθηκε.

α. Σύμφωνα με τη νομοθεσία (άρθρο 46(1)) «κάθε πληρωμή που διενεργείται από υποψήφιο ή τον εκλογικό του αντιπρόσωπο σε σχέση με δαπάνη για τη διεξαγωγή της εκλογής, υποστηρίζεται από τιμολόγιο ή απόδειξη και προκειμένου για ποσό πέραν των εκατόν ευρώ (€100) αυτή διενεργείται μέσω τραπεζικού εμβάσματος ή επιταγής».

Στην υφιστάμενη νομοθεσία δεν έχει περιληφθεί κατάλληλη πρόνοια, για υποχρέωση υποβολής μαζί με την έκθεση εκλογικών εξόδων και των υποστηρικτικών εγγράφων/στοιχείων. Σχετική είναι και η γνωμάτευση της ΝΥ, ημερ. 16.12.2019, ως αναλυτικά αναφέρεται στην παρ. 3.4.β πιο πάνω.

- ♦ Από σύνολο 656, εκ των 658 υποψηφίων που έλαβαν μέρος στη διαδικασία εκλογών, οι οποίοι υπέβαλαν έκθεση εκλογικών εξόδων, 28 δήλωσαν ως μοναδικό έξοδο τη πληρωμή του παραβόλου και 97 δεν κατέθεσαν οποιαδήποτε αποδεικτικά στοιχεία/τιμολόγια για τα έξοδα που δήλωσαν, αφού δεν προβλέπεται ρητά τέτοια υποχρέωση από τη νομοθεσία.
- ♦ Στην έκθεση εκλογικών εξόδων δεν απαιτείται να δηλώνεται κατά πόσο η πληρωμή διενεργήθηκε με μετρητά ή επιταγή.

Ενόψει των πιο πάνω, η Υπηρεσία μας δεν μπόρεσε να ελέγξει την πληρότητα των εξόδων που δηλώθηκαν από τους υποψηφίους, ούτε και κατά πόσο όλες οι πληρωμές πέραν των €100 διενεργήθηκαν από τους υποψηφίους ή τους εκλογικούς αντιπροσώπους, μέσω τραπεζικού εμβάσματος ή επιταγής, ως προβλέπεται στο άρθρο 46 (1).

Δηλαδή, ο έλεγχός μας περιορίστηκε μόνο στα όσα δήλωσαν οι υποψήφιοι στις εκθέσεις εκλογικών εξόδων τους, με εξαίρεση τη διασταύρωση των πληροφοριών που αφορούσαν στις συγκεντρωτικές καταστάσεις που υποβλήθηκαν από φορείς, σε σχέση με διαφημιστικά έξοδα που δηλώθηκαν από τους υποψηφίους, σύμφωνα με τις πρόνοιες του άρθρου 52(6) του Ν.72/1979. Ωστόσο, ενώ προβλέπεται όπως οι διαφημιστικοί φορείς αποστέλλουν στον Γενικό Ελεγκτή της Δημοκρατίας συγκεντρωτικές καταστάσεις, για τις διαφημιστικές υπηρεσίες που προσέφεραν, δεν υπάρχει νομοθετική υποχρέωση για επισύναψη αποδεικτικών στοιχείων/τιμολογίων, για τις διαφημιστικές δαπάνες που παραθέτουν οι υποψήφιοι στις εκθέσεις εκλογικών εξόδων. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να γίνει πλήρης σύγκριση/διασταύρωση της πληροφόρησης.

β. Λόγω αδυναμίας που εντοπίζεται στο υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο, ενδεχομένως να γίνονται παράνομα πληρωμές για λογαριασμό των υποψηφίων από τρίτους ή/και από πολιτικά κόμματα, χωρίς αυτές να προσμετρούν για σκοπούς ελέγχου της τήρησης του ορίου εξόδων των υποψηφίων.

γ. Δεν υπάρχει σαφής ορισμός στη νομοθεσία, αναφορικά με τις προσωπικές δαπάνες, με αποτέλεσμα να μην είναι εφικτός ο έλεγχος των δαπανών και των ανώτατων ορίων που προνοούνται στην κάθε κατηγορία δαπάνης από τη νομοθεσία. Για αυτό, η Υπηρεσία μας προέβη σε έλεγχο για διαπίστωση τυχόν υπέρβασης των επιτρεπόμενων εκλογικών δαπανών συνολικά.

δ. Κατά την επισκόπηση των εκθέσεων εκλογικών εξόδων των υποψηφίων ή/και από τους δειγματοληπτικούς ελέγχους που διεξήχθησαν, παρατηρήσαμε διάφορες αδυναμίες και παραλείψεις που αφορούν στην κατάλληλη/ορθή και ομοιόμορφη συμπλήρωσή τους από όλους τους υποψηφίους. Ενδεικτικά, αναφέρουμε ότι παρατηρήθηκαν περιπτώσεις όπου υποψήφιοι είχαν καταγράψει αναλυτικά τα έξοδα που διενήργησαν, ενώ σε άλλες περιπτώσεις υποψήφιοι τα κατέγραψαν ως σύνολα, χωρίς περαιτέρω διευκρινίσεις. Επίσης, παρατηρήθηκαν περιπτώσεις όπου οι υποψήφιοι δεν είχαν καταγράψει τα έξοδα στην έκθεση αλλά παρέπεμπαν σε καταστάσεις που επισύναψαν μαζί με τις εκθέσεις και οι οποίες σε κάποιες περιπτώσεις δεν παρουσίαζαν τα έξοδα, σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση που υπάρχει στην έκθεση εκλογικών εξόδων.

ε. Η έκθεση εκλογικών εξόδων - Τύπος 2, προβλέπει όπως «εκτίθενται» συγκεκριμένα στοιχεία για τις εισπράξεις και τα προσωπικά έξοδα. Συγκεκριμένα, για μεν τις εισπράξεις «Εκθέσατε το όνομα και περιγραφή παντός προσώπου (συμπεριλαμβανομένου και του υποψηφίου) ... παρά του οποίου ελήφθησαν χρήματα, τίτλος ή πολύτιμον αντάλλαγμα ... και το ποσόν το ληφθέν παρ' εκάστου κεχωρισμένως και εκθέσατε ως προς έκαστον ποσόν εάν τούτο ελήφθη ως συνεισφορά, δάνειον, κατάθεσις ή άλλως», για δε τα προσωπικά έξοδα «το όνομα και περιγραφή εκάστου προσώπου προς το οποίο εγένετο η πληρωμή και το πληρωθέν εις έκαστον δέον να δεικνύεται κεχωρισμένως». Για τις δαπάνες που αφορούν στις διαφημίσεις, κάτι τέτοιο δεν προνοείται.

στ. Στην έκθεση εκλογικών εξόδων δεν απαιτείται να δηλώνονται στοιχεία επικοινωνίας με τους υποψηφίους, με αποτέλεσμα να μη διευκολύνεται ή να μην είναι δυνατή, η επικοινωνία μαζί τους για τυχόν διευκρινίσεις, σχετικά με ασάφειες στις δηλώσεις τους.

ζ. Λόγω της φύσης των εξόδων που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια μιας προεκλογικής εκστρατείας, είναι πρακτικά αδύνατος ο έλεγχος της πληρότητάς τους στις εκθέσεις εκλογικών εξόδων.

Συναφώς αναφέρουμε ότι, στην τελική έκθεση της Ομάδας Εμπειρογνομόνων του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODIHR) για την αξιολόγηση των Βουλευτικών Εκλογών της 30^{ης} Μαΐου 2021 [μετά από πρόσκληση της Μόνιμης Αντιπροσωπείας της Κυπριακής Δημοκρατίας στον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)], ημερ. 15.12.2021, συστήνεται, μεταξύ άλλων, να εξεταστεί το ενδεχόμενο συνολικής επανεξέτασης και εναρμόνισης της νομοθεσίας.

4.2. Υποβολή έκθεσης εκλογικών εξόδων και δήλωσης για εκλογική δαπάνη.

α. Η Υπηρεσία μας, έχοντας υπόψη τα προβλεπόμενα στα εδάφια (1) και (2) του άρθρου 52 του Ν.72/1979, προέβη σε έλεγχο για να βεβαιωθεί ότι ο Έφορος μάς υπέβαλε τις εκθέσεις εκλογικών εξόδων όλων των υποψηφίων, που όφειλαν να του διαβιβάσουν και να διασφαλίσει ή

να λάβει διαβεβαίωση από τους αρμόδιους ότι για τις εκθέσεις που υποβλήθηκαν για έλεγχο τηρήθηκαν όλες οι σχετικές με τις υπό αναφορά εκθέσεις διατάξεις του Νόμου.

Από τον έλεγχό μας, προέκυψαν τα πιο κάτω:

Τρεις υποψήφιοι βουλευτές του συνδυασμού «Αλληλεγγύη» και συγκεκριμένα οι κύριοι Δημητριάδης Χριστάκης, Ιωάννου Τσιάτσιου Ανδρέας και Απαριάν Βαρτάν, καθώς και η κα Κόκκινου Γεωργιάδου Στυλιανή (Στέλλα) του συνδυασμού Εθνικό Λαϊκό Μέτωπο, δεν υπέβαλαν έκθεση εκλογικών εξόδων επί του Τύπου 2, συνοδευόμενη με κατάθεση υποψηφίου, είτε ένορκη είτε με επίσημη διαβεβαίωση, επί του Τύπου 3 και 4.

Με επιστολή μας, ημερ. 7.1.2022, ενημερώσαμε τον Έφορο επί του πιο πάνω θέματος και στις 31.1.2022 η Αν. Έπαρχος Λευκωσίας με επιστολή της, μας ενημέρωσε ότι, οι δύο πρώτοι βουλευτές του συνδυασμού «Αλληλεγγύη», παρά τις επανειλημμένες ειδοποιήσεις που τους έγιναν, δεν ανταποκρίθηκαν και συνεπακόλουθα το θέμα παραπέμφθηκε στον Γενικό Εισαγγελέα της Δημοκρατίας για κατάλληλη περαιτέρω ενέργεια, σύμφωνα με το εδάφιο (2) του άρθρου 55 του περί Εκλογής Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων Νόμου. Όσον αφορά στον κ. Απαριάν Βαρτάν και την κα Κόκκινου Γεωργιάδου Στυλιανή (Στέλλα), όπως τελικά διαφάνηκε, υπέβαλαν εκ των υστέρων, με μεγάλη καθυστέρηση στις 26.1.2022 τα υπό αναφορά έγγραφα και σύμφωνα με σχετικές επιστολές, ημερ. 31.1.2022, που μας κοινοποιήθηκαν, οι πιο πάνω ενημερώθηκαν ότι επιβλήθηκε στον καθένα χρηματικό πρόστιμο €9.250.

Συναφώς αναφέρουμε ότι, με την ίδια πιο πάνω επιστολή μας, ζητήσαμε ενημέρωση και για 5 περιπτώσεις που υποψήφιοι υπέβαλαν εκπρόθεσμα τις εκθέσεις τους και τις ενέργειες που έγιναν. Σύμφωνα με την απαντητική επιστολή του Εφόρου, ημερ. 18.4.2022, σε τρεις από αυτές επιβλήθηκε πρόστιμο και για τη μία εξ αυτών ενημερώθηκε σχετικά και ο Γενικός Εισαγγελέας. Για τις υπόλοιπες δύο δεν λήφθηκαν μέτρα, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες συνθήκες (νόσηση με covid-19). Ζητήσαμε όπως έχουμε ενημέρωση για τυχόν εξελίξεις, όσον αφορά στην είσπραξη των προστίμων που επιβλήθηκαν ή οποιεσδήποτε άλλες σχετικές εξελίξεις σημειώθηκαν, χωρίς ωστόσο να λάβουμε οποιαδήποτε σχόλια επί του θέματος.

Επιπρόσθετα, αναφέρουμε ότι με την ίδια πιο πάνω επιστολή θέσαμε ενώπιον του Εφόρου και ζητήσαμε σχετική ενημέρωση για το κατά πόσο διεξάγεται οποιοσδήποτε έλεγχος της συμμόρφωσης των εκλογικών αντιπροσώπων, με την επιφύλαξη του άρθρου 52(2) του Νόμου 72/1979, που προνοεί ότι «ο εκλογικός αντιπρόσωπος δημοσιεύει την έκθεση πριν από την υποβολή της στον Έφορο σε τουλάχιστον δύο ημερήσιες εφημερίδες οι οποίες κυκλοφορούν στη Δημοκρατία ή αυτή αναρτάται στην ιστοσελίδα του υποψηφίου ή/και του οικείου κόμματος», καθώς και κατά πόσο έχει προβεί σε σχετικές ενέργειες για περιπτώσεις που εντοπίστηκε μη συμμόρφωση, σύμφωνα με τις πρόνοιες του άρθρου 52(4).

Και αυτό γιατί η Υπηρεσία μας, στο πλαίσιο του ελέγχου των εξόδων που περιλαμβάνονται στην παράγραφο 5 των Εκθέσεων των Εκλογικών Εξόδων, προέβη σε προκαταρκτική διερεύνηση περιπτώσεων υποψηφίων, για τους οποίους δεν είχαμε σχετική πληροφόρηση από τους ιδίους, για εντοπισμό των αναρτήσεων των Εκθέσεων των Εκλογικών Εξόδων που έγιναν στις ιστοσελίδες του οικείου κόμματος, όπου συνηθίζεται να αναρτώνται, και αποστείλαμε σχετικό κατάλογο στον

Έφορο για σχόλια για 132 περιπτώσεις που δεν εντοπίστηκε ανάρτηση της Έκθεσης ή για κάποιο λόγο δεν είχαμε, κατά τον ουσιώδη χρόνο ελέγχου, πρόσβαση στην ιστοσελίδα του οικείου κόμματος, καθώς και περιπτώσεις που αφορούν σε ανεξάρτητους υποψήφιους. Με την επιστολή του, ημερ. 18.4.2022, ο Έφορος δεν προέβη ο ίδιος σε σχόλια επί του θέματος αλλά μας παρέπεμψε στις επισυνημμένες επιστολές από τους Επάρχους, με τις οποίες μας διαβιβάστηκαν οι σχετικές αναρτήσεις μόνο για τις 33 από τις 132 περιπτώσεις. Οι υπόλοιπες 99 αφορούσαν σε περιπτώσεις της εκλογικής περιφέρειας Λευκωσίας (61) και Αμμοχώστου (38).

Όπως διαπιστώσαμε, στην υφιστάμενη νομοθεσία δεν προβλέπεται οποιοσδήποτε μηχανισμός ελέγχου της υποχρέωσης των εκλογικών αντιπροσώπων για δημοσίευση/ανάρτηση, κάτι το οποίο επεσήμανε στην επιστολή της η τότε Αν. Έπαρχος Λευκωσίας, αναφέροντας ότι αποτελεί ευθύνη και υποχρέωση του υποψηφίου ή του εκλογικού αντιπρόσωπου η εκ των προτέρων δημοσίευση των εκθέσεων εκλογικών εξόδων πριν την υποβολή τους στον Έφορο, παρόλο που σύμφωνα με την ίδια, η Επαρχιακή Διοίκηση Λευκωσίας προέβαινε σε έλεγχο κατά το στάδιο παραλαβής των εκθέσεων κατά πόσο προηγήθηκε ανάρτησή τους, χωρίς να εκτυπώνει ή να κρατά αντίγραφα.

β. Από επισκόπηση των υποβληθεισών εκθέσεων εκλογικών εξόδων και των ένορκων καταθέσεων που υποβλήθηκαν στην Υπηρεσία μας, διαπιστώσαμε ότι δεν υπήρχε ομοιομορφία στον τρόπο χειρισμού τους κατά την παραλαβή τους από τις επί μέρους Επαρχιακές Διοικήσεις (Εκλογικές Περιφέρειες). Ο πιο κάτω πίνακας είναι σχετικός. Το $\checkmark$ υποδηλοί ότι όλα τα παραληφθέντα έγγραφα έχουν σφραγιστεί:

Επαρχιακή Διοίκηση/ Εκλογική Περιφέρεια	Ένορκη κατάθεση - Τύπος 3 ή 4		
	Έκθεση εκλογικών εξόδων (Τύπος 2)	Σφραγίδα με ημερομηνία παραλαβής από Έφορο Εκλογής για κάθε Εκλογική Περιφέρεια	Χειρόγραφο ένδειξη από Έφορο Εκλογής για κάθε Εκλογική Περιφέρεια «Ελήφθη» & Ημερομηνία»
Λευκωσίας	$\checkmark$	Δεν σφραγίζονται. Ωστόσο υπάρχει χειρόγραφο υπογραφή, ημερομηνία ή/και σφραγίδα του Εφόρου Εκλογής στο μέρος «Επισήμως διαβεβαιώθη (ή ωρκίσθη) ενώπιόν μου».	
Λεμεσού	$\checkmark$	$\checkmark$	
Λάρνακας	Μόνο 5 από σύνολο 68 ήταν σφραγισμένες	$\checkmark$	
Πάφου	$\checkmark$	$\checkmark$	
Αμμοχώστου	Μόνο 1 από σύνολο 127 ήταν σφραγισμένη		$\checkmark$

Επαρχιακή Διοίκηση/ Εκλογική Περιφέρεια	Ένορκη κατάθεση - Τύπος 3 ή 4		
	Έκθεση εκλογικών εξόδων (Τύπος 2)	Σφραγίδα με ημερομηνία παραλαβής από Έφορο Εκλογής για κάθε Εκλογική Περιφέρεια	Χειρόγραφο ένδειξη από Έφορο Εκλογής για κάθε Εκλογική Περιφέρεια «Ελήφθη» & Ημερομηνία»
Κερόνειας	√	Στις 3 από τις 33. Στις υπόλοιπες υπάρχει χειρόγραφο η υπογραφή του Εφόρου Εκλογής και ημερομηνία στο μέρος «Επισήμως διαβεβαιώθη (ή ωρκίσθη) ενώπιόν μου».	

Η Υπηρεσία μας θεωρεί ότι, για τους υποψηφίους των Επαρχιών Λάρνακας και Αμμοχώστου, όπου οι πλείστες εκθέσεις εκλογικών εξόδων δεν ήταν σφραγισμένες από τις Επαρχιακές Διοικήσεις, δεν μπορούσε να επιβεβαιωθεί, πέραν πάσης αμφιβολίας, ότι αυτές είχαν υποβληθεί εμπρόθεσμα στον Έφορο από τους υποψηφίους. Υποδεικνύουμε ότι η ένορκος κατάθεση επί του Τύπου 3 και 4 ανάλογα, σύμφωνα με το άρθρο 52(2) του Νόμου, συνοδεύει την έκθεση εκλογικών εξόδων και η διαβεβαίωση γίνεται ενόρκως ή επί επισήμω διαβεβαίωση. Ενόψει του προβλεπόμενου στο υπό αναφορά έγγραφο – Τύπος 3 ή 4 - του λεκτικού «Επισήμως διαβεβαιώθη (ή ωρκίσθη) ενώπιόν μου», εύλογα συμπεραίνεται ότι η ένορκος κατάθεση αναμένεται να γίνεται με φυσική παρουσία και λογικά να φέρει την ίδια ημερομηνία με την ημερομηνία υποβολής/διαβίβασης της έκθεσης εκλογικών εξόδων.

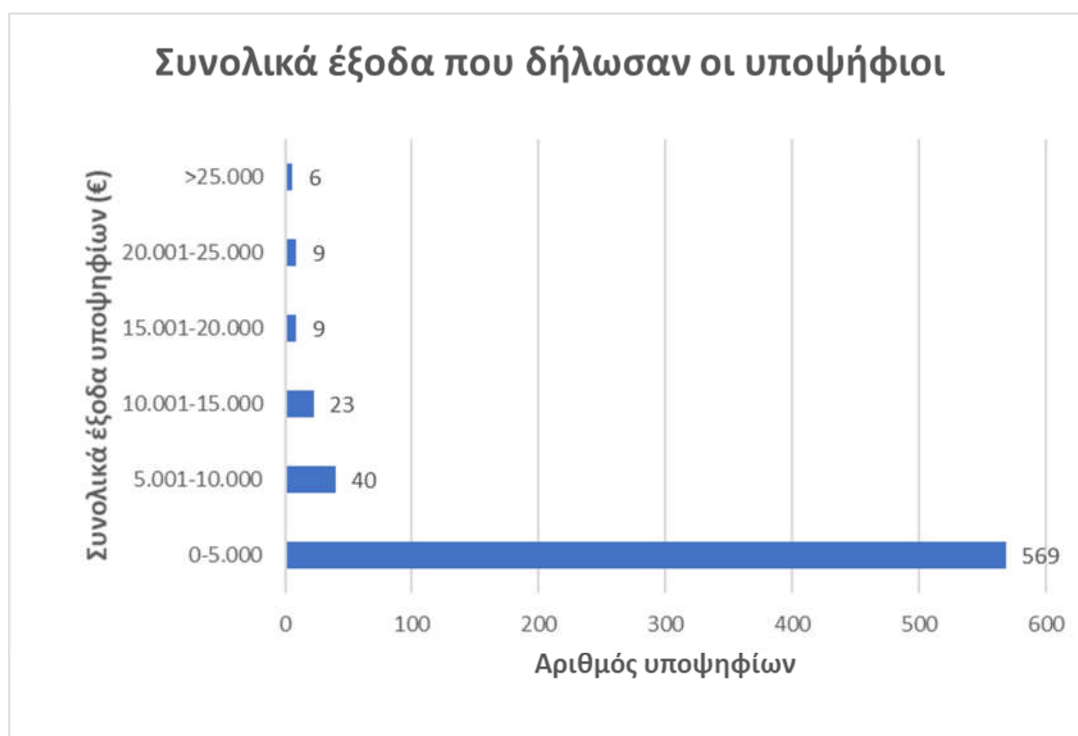
Συναφώς αναφέρουμε ότι, για 4 περιπτώσεις της Επαρχίας Λευκωσίας, έγινε αποδεκτή από την Επαρχιακή Διοίκηση η υποβολή των εκθέσεων εκλογικών εξόδων ηλεκτρονικά (εμπρόθεσμα), λόγω του ότι, σύμφωνα με χειρόγραφο σημείωση, ο εκλογικός αντιπρόσωπος ήταν σε καραντίνα. Επίσης, ένας υποψήφιος της Επαρχίας Αμμοχώστου υπέβαλε εμπρόθεσμα στην Επαρχιακή Διοίκηση την έκθεση εκλογικών εξόδων ηλεκτρονικά διότι απουσίαζε την εν λόγω περίοδο στο εξωτερικό.

Σύσταση: Υποδείξαμε όπως ο Έφορος κάθε εκλογικής περιφέρειας, βεβαιώνεται ότι οι εκθέσεις εκλογικών εξόδων, όταν παραλαμβάνονται, σφραγίζονται, ώστε να φαίνεται η ακριβής ημερομηνία παραλαβής. Κατάλληλου και ομοιόμορφου χειρισμού θα πρέπει να τυγχάνει και η παραλαβή των ένορκων καταθέσεων που συνοδεύουν τις εκθέσεις, ώστε να επιτυγχάνεται ο σκοπός υποβολής τους και νομοθετική συμμόρφωση. Επιπρόσθετα, εισηγηθήκαμε να μελετηθεί το ενδεχόμενο να εκδοθούν σχετικές οδηγίες για ομοιόμορφη εφαρμογή των προβλεπόμενων στη νομοθεσία, ώστε να διασφαλίζεται ισοτιμία για όλους τους υποψηφίους και διαφάνεια, ενόψει και της προβλεπόμενης επιβολής χρηματικού προστίμου σε περίπτωση μη έγκαιρης υποβολής της έκθεσης.

4.3 Υπέρβαση επιτρεπόμενων εκλογικών δαπανών – ποσό μη υπερβαίνουν το συνολικό ποσό των €30.000 περιλαμβανομένου και του επιτρεπόμενου ορίου μέχρι του ποσού των €5.000 για προσωπικά έξοδα.

Σύμφωνα με τη νομοθεσία (άρθρο 52 (7)) «Ο Γενικός Ελεγκτής της Δημοκρατίας όταν διαπιστώσει υπέρβαση των επιτρεπόμενων εκλογικών δαπανών από οποιοδήποτε υποψήφιο, διαβιβάζει έκθεση στον Έφορο, ο οποίος επιβάλλει στον υποψήφιο χρηματικό πρόστιμο ίσο με την υπέρβαση».

Στις εκθέσεις εκλογικών εξόδων που ετοιμάστηκαν από τους υποψηφίους και διαβιβάστηκαν στον Έφορο και στη συνέχεια υποβλήθηκαν στην Υπηρεσία μας, δεν διαπιστώθηκε υπέρβαση για οποιονδήποτε υποψήφιο, βάσει των όσων δήλωσαν.

Σημείωση: Στην κατηγορία 0-5.000 περιλαμβάνονται 189 υποψήφιοι βουλευτές, οι οποίοι δεν δήλωσαν καθόλου εκλογικά έξοδα, μεταξύ των οποίων είναι και οι 56 υποψήφιοι βουλευτές του ΑΚΕΛ, για τους οποίους σε ανάρτηση στην ιστοσελίδα του αναφέρεται ότι όλα τα έξοδα των εκλογών έχουν αναληφθεί από το ΑΚΕΛ.

Ωστόσο, η Υπηρεσία μας προέβη σε δειγματοληπτικό έλεγχο για όλους τους υποψηφίους που δήλωσαν δαπάνες πέραν των €15.000 (συνολικά 24 υποψήφιοι), έχοντας υπόψη τις σχετικές νομικές γνωματεύσεις, για τις οποίες γίνεται αναφορά σε προηγούμενη παράγραφο και λαμβάνοντας υπόψη τα αποδεικτικά στοιχεία που είχαν συνυποβληθεί με τις εκθέσεις εκλογικών εξόδων και τα οποία σε κάποιες περιπτώσεις ήταν ελλιπή (π.χ. παραστατικά πληρωμής από τράπεζα μόνο), την πληροφόρηση από τις συγκεντρωτικές καταστάσεις που λήφθηκαν από διαφημιστικούς φορείς για τις υπηρεσίες που δήλωσαν ότι προσέφεραν για τον κάθε υποψήφιο ή για λογαριασμό του, καθώς επίσης και τα σχόλια/επεξηγήσεις που ζητήθηκαν και μας δόθηκαν μέσω ανταλλαγής ηλεκτρονικών μηνυμάτων για κάποιους υποψηφίους, στο πλαίσιο του ελέγχου που αναφέρεται στην επόμενη παράγραφο. Από τον έλεγχο διαπιστώσαμε ότι:

- α.** δεν είχαν δηλωθεί στις εκθέσεις εκλογικών εξόδων εκπτώσεις που έλαβαν είτε οι ίδιοι οι υποψήφιοι, είτε εξασφαλίστηκαν μεταξύ των διαφημιστικών φορέων,
- β.** δηλώθηκαν δαπάνες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν εκτός της «προεκλογικής περιόδου» (1.3.2021 – 30.5.2021),
- γ.** δηλώθηκαν δαπάνες, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν από τρίτα πρόσωπα/εταιρείες,
- δ.** έγιναν πληρωμές δαπανών από τρίτους για τις οποίες, σύμφωνα με τους υποψηφίους, δεν το γνώριζαν και
- ε.** δεν δηλώθηκαν όλα τα έξοδα που διενεργήθηκαν,

τα οποία εάν ληφθούν υπόψη, το συνολικό ποσό των εκλογικών δαπανών διαφοροποιείται.

Παραθέτουμε πιο κάτω ενδεικτικά επτά περιπτώσεις υποψηφίων που δήλωσαν τα πιο ψηλά ποσά και πως αυτά διαφοροποιούνται, αν ληφθούν υπόψη τα πιο πάνω, για προβληματισμό του Εφόρου και τυχόν μελλοντικές ενέργειες. Υποδεικνύουμε ότι τα πιο κάτω προέκυψαν, με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία που είχαμε. Ενδεχομένως, κάποια να ήταν διαφορετικά, αν είχαμε στη διάθεσή μας πλήρη και ομοιόμορφα στοιχεία για τους υπό αναφορά υποψηφίους. Οι υπό αναφορά περιπτώσεις τέθηκαν υπόψη του Εφόρου στις 26.5.2022. Ωστόσο, ο Έφορος στην απαντητική του επιστολή, ημερ. 3.6.2022, δεν εξέφρασε οποιανδήποτε άποψη/σχόλιο.

Υποψήφιοι	Τσιρίδου Φωτεινή	Λυσανδρίδης Γιώργος	Παντελίδης Χρύσης	Χατζημανώλη Γλυκή Μαρίνα	Λεωνίδου Πανίκος	Σταύρου Ελένη	Κουντούρης Γιώργος
Δαπάνες	€	€	€	€	€	€	€
Δαπάνες σύμφωνα με τις εκθέσεις εκλογικών εξόδων των υποψηφίων	29.725	28.954	28.906	27.927	26.427	25.105	24.976
Οι δαπάνες των υποψηφίων θα πρέπει να αυξηθούν με:							
Εκπτώσεις προς υποψηφίους (Γνωμάτευση ημερ. 11.12.2017)		10.241	5.520	475	470	10	
Δαπάνες που δηλώθηκαν από διαφημιστικό φορέα	1.321					2.380	7.331
Οι δαπάνες των υποψηφίων θα πρέπει να μειωθούν με:							
Δαπάνες οι οποίες πραγματοποιήθηκαν εκτός της «προεκλογικής περιόδου» (1.3.2021 – 30.5.2021) (Γνωμάτευση ημερ. 16.12.2019)		(2.017)	(6.655) (€5.000 αφορούσαν προκαταβολές για 4 τιμολόγια τα οποία εκδόθηκαν στις 10.2, 11.2, 1.2, και 26.5.2021-εκδόθηκε εκ των υστέρων)	(2.285)	(5.303) (περιλαμβάνεται και ποσό ύψους €1.190 που πληρώθηκε από τρίτο)	(4.951)	(23.283) (ποσό ύψους €22.904 αφορούσε τιμολόγια που εκδόθηκαν στο όνομα του Κόμματος «Εγώ ο Πολίτης» με διαφημιζόμενο τον υποψήφιο.

Υποψήφιοι	Τσιρίδου Φωτεινή	Λυσανδρίδης Γιώργος	Παντελίδης Χρύσης	Χατζημανώλη Γλυκή Μαρίνα	Λεωνίδου Πανίκος	Σταύρου Ελένη	Κουντούρης Γιώργος
Δαπάνες	€	€	€	€	€	€	€
Δαπάνες οι οποίες πραγματοποιήθηκαν από τρίτα πρόσωπα/εταιρείες (παράβαση της ισχύουσας νομοθεσίας) και δηλώθηκαν από τους υποψήφιους	(20.432) (Σχεδόν όλα τα τιμολόγια εκδομένα στο όνομά της υποψήφιας με υποστηρικτικά πληρωμής όμως από τρίτο)			(2.155)	(3.596)	(180)	Επίσης από το ποσό των €23.283, ποσό ύψους €14.175 αφορά δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν εκτός της προεκλογικής περιόδου)
Αναθεωρημένα σύνολα δαπανών (Α)	10.614	37.178	27.771	23.962	17.998	22.364	9.024
Για τις πιο κάτω δαπάνες υπάρχει ασάφεια στη νομοθεσία ή και δεν προκύπτει από τη σχετική γνωμάτευση που αναφέρεται πιο πάνω κατά πόσο προσμετρούν στο σύνολο για σκοπούς αξιολόγησης τυχόν υπέρβασης ορίων :							
Εκπτώσεις μεταξύ διαφημιστικών φορέων	17.935	6.461		720	3.990		8.000
Αναθεωρημένα σύνολα δαπανών (Β)	28.549	43.639	27.771	24.682	21.988	22.364	17.024

Επιπρόσθετα με τις πιο πάνω δαπάνες, για τους υποψήφιους κα Χατζημανώλη Γλυκή Μαρίνα και κον Γιώργο Κουντούρη, δηλώθηκαν από διαφημιστικούς φορείς ποσά για διαφημιστικές υπηρεσίες που τους παρείχαν, τα οποία οι ίδιοι δεν δήλωσαν. Σύμφωνα με τις διευκρινίσεις που μας έδωσαν, οι ίδιοι δεν γνώριζαν για τις εν λόγω δαπάνες και μας υπέδειξαν ότι τα ποσά πληρώθηκαν από τρίτους. Λεπτομερής αναφορά γίνεται στο Παράρτημα 1 (Α/Α 8 και Α/Α 1, αντίστοιχα).

Όπως προκύπτει από τον πιο πάνω Πίνακα, εφαρμόζοντας τα προβλεπόμενα στις γνωματεύσεις της ΝΥ, που διαχρονικά η Υπηρεσία μας ζήτησε για θέματα που έχρηζαν νομικής καθοδήγησης/ διασαφήνισης, δίνεται «κίνητρο» στους υποψήφιους βουλευτές να διενεργούν δαπάνες εκτός της προεκλογικής περιόδου ή της προθεσμίας που προβλέπεται από τη νομοθεσία ή να διενεργούνται δαπάνες από τρίτα πρόσωπα ή εταιρείες σε γνώση τους ή εν αγνοία τους ή να μη δηλώνονται εκπτώσεις που εξασφαλίζονται από διαφημιστικούς φορείς ή μεταξύ διαφημιστικών φορέων (ενδιάμεσοι φορείς), με αποτέλεσμα να μην προσμετρούν στο σύνολο των δαπανών για σκοπούς αξιολόγησης τυχόν υπέρβασης των καθορισμένων από τη νομοθεσία ορίων.

Σημειώνουμε ότι στην επιστολή μας, ημερ. 9.9.2019, προς τη ΝΥ, όσον αφορά στο θέμα «Ορισμός προεκλογικής δαπάνης» επισημάναμε ότι «σε περίπτωση που το κριτήριο χρονικής κατάταξης μιας δαπάνης θα είναι τότε έγινε η πληρωμή και όχι τότε παρασχέθηκαν οι υπηρεσίες, τότε αφήνονται περιθώρια πλήρους καταστρατήγησης της ουσίας του νόμου, αφού θα μπορεί κάποιος υποψήφιος, είτε να δίνει μεγάλες προκαταβολές πριν την έναρξη της προεκλογικής περιόδου, είτε να λαμβάνει υπηρεσίες επί πιστώσει. Σχετικό με το θέμα είναι και το άρθρο 46 (εδάφια (2) και (3)) που προβλέπει πως, αν εκλογική δαπάνη δεν απαιτηθεί εντός τριών εβδομάδων από την

ημερομηνία της δημοσίευσης του αποτελέσματος της εκλογής στην επίσημη εφημερίδα της Δημοκρατίας, παραγράφεται και δεν καθίσταται πληρωτέα». Είχαμε δε υποδείξει ότι «με βάση την αρχή των δεδουλευμένων, που αποτελεί βασική αρχή των διεθνών λογιστικών προτύπων, οι δαπάνες αναγνωρίζονται κατά την παροχή των σχετικών υπηρεσιών και όχι όταν αυτές εξοφλούνται».

Παρόλα αυτά, στην απάντηση που λάβαμε από τη ΝΥ στις 16.12.2019 αναφέρεται ότι «... δαπάνες που «διενεργούνται» κατά τη διάρκεια της «προεκλογικής περιόδου», όπερ σημαίνει – κατά το φυσικό και γραμματικό νόημα του ρήματος «διενεργώ» - ότι μια προεκλογική δαπάνη υπολογίζεται για σκοπούς τήρησης αυτού του μέγιστου ορίου εάν η πληρωμή για αυτήν έγινε, από τον υποψήφιο ή τον εκλογικό του αντιπρόσωπο, κατά τη διάρκεια της «προεκλογικής περιόδου», ανεξαρτήτως του πότε η συναρτώμενη με τη δαπάνη υπηρεσία ή αγαθό παρέχεται στον υποψήφιο ή εκλογικό του αντιπρόσωπο, - δηλαδή ακόμα και αν η υπηρεσία/αγαθό παρέχεται εκτός «προεκλογικής περιόδου» ...».

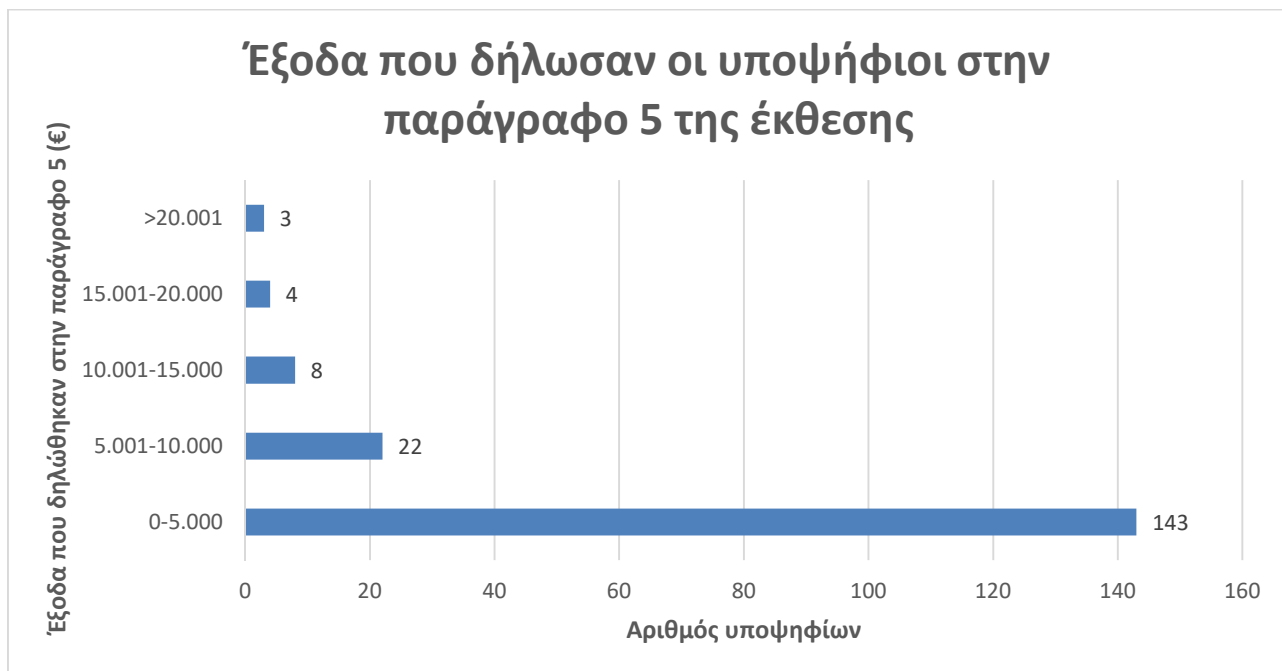
Δημιουργείται, όμως, το παράδοξο ότι ο Νόμος, με βάση το άρθρο 46(5), επιτρέπει πληρωμές δαπανών μετά τη λήξη της προεκλογικής περιόδου, ενώ η γνωμάτευση της ΝΥ αναφέρει ότι, παρόλο που δεν απαγορεύεται η διενέργεια εκλογικών δαπανών οποιουδήποτε ύψους σε άλλο χρονικό διάστημα, εντούτοις για σκοπούς τήρησης του μέγιστου ορίου, λαμβάνονται υπόψη μόνο οι πληρωμές που διενεργήθηκαν εντός της προεκλογικής περιόδου.

Σημειώσαμε επίσης ότι ο ίδιος ο έλεγχος που έγινε για τις πιο πάνω περιπτώσεις του δείγματος δεν θα μπορούσε να διενεργηθεί για όλους τους υποψήφιους, αφού η προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων δεν απαιτείται από τη νομοθεσία και ως εκ τούτου δεν υποβλήθηκαν από όλους τους υποψήφιους. Επιπρόσθετα, όπως καταγράφεται στην παράγραφο 4.5 πιο κάτω, αριθμός διαφημιστικών φορέων δεν απέστειλε συγκεντρωτικές καταστάσεις για τις υπηρεσίες που προσέφεραν σε κάθε υποψήφιο ή για λογαριασμό του.

Σύσταση: Εισηγηθήκαμε να γίνουν οι αναγκαίες ενέργειες για εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας, όπως αυτή έχει ερμηνευθεί από τον Γενικό Εισαγγελέα ή/και την αναθεώρησή της όπου χρειάζεται. Εισηγηθήκαμε επίσης να ετοιμαστεί σχετικός οδηγός με κατευθυντήριες γραμμές ή να δημοσιοποιηθούν οι σχετικές γνωματεύσεις της ΝΥ, ώστε να μην αφήνονται περιθώρια καταστράτηγησης της ουσίας του Νόμου και να υπάρχει διαφάνεια όσον αφορά στη χρηματοδότηση της προεκλογικής εκστρατείας.

4.4 Δαπάνες για διαφημιστικούς σκοπούς (παράγραφος 5 της έκθεσης).

α. Από τους 656 υποψηφίους που κατέθεσαν έκθεση εκλογικών εξόδων, οι 180 περιέλαβαν έξοδα στην παράγραφο 5 της έκθεσης εκλογικών εξόδων. Τα έξοδα που περιλαμβάνονται στην παράγραφο 5, τα οποία σύμφωνα με τη νομοθεσία ελέγχονται από τον Γενικό Ελεγκτή, αφορούν σε έξοδα που έγιναν για (α) διαφημίσεις σε ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς οργανισμούς και (β) διαφημίσεις σε εφημερίδες, περιοδικά και διαφημιστικές πινακίδες.

Από αντιπαραβολή των ποσών των μη ελεγμένων συγκεντρωτικών καταστάσεων, που απέστειλαν οι φορείς που παρείχαν διαφημιστικές υπηρεσίες στους υποψηφίους, κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας, με τα ποσά που δήλωσαν οι υποψήφιοι στις εκθέσεις εκλογικών εξόδων επιλέγηκε δείγμα υποψηφίων, όπου εντοπίστηκε διαφορά μεταξύ των δηλωθέντων από τα δύο μέρη. Κατόπιν προκαταρκτικής επεξεργασίας των διαφορών, επιλέγηκαν περιπτώσεις όπου δηλώθηκαν δαπάνες από φορείς, οι οποίες δεν είχαν δηλωθεί στις εκθέσεις εκλογικών εξόδων που υπέβαλαν οι υποψήφιοι. Σε ηλεκτρονική επικοινωνία με αριθμό υποψηφίων βουλευτών, η Υπηρεσία μας ζήτησε σχόλια/διευκρινίσεις για τα ποσά που δεν δήλωσαν (παρατίθενται σχετικές λεπτομέρειες για τις εν λόγω περιπτώσεις στο Παράρτημα 1).

Όπως διαφάνηκε από τα σχόλια/διευκρινίσεις που λάβαμε, φαίνεται να υπάρχουν παραλείψεις, οι οποίες δεν διασφαλίζουν την πληρότητα των στοιχείων που τίθενται ενώπιόν μας, με αποτέλεσμα ο έλεγχος να διεξάγεται με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία, με πιθανή επίπτωση στα ευρήματα/συμπεράσματά μας.

- β.** Επιπρόσθετα, κατά τον έλεγχο των εξόδων που δηλώθηκαν από τους υποψηφίους στην παράγραφο 5 της έκθεσης, έχουν εντοπιστεί περιπτώσεις, όπου υποψήφιοι καταχώρισαν στην παράγραφο 5 έξοδα που, παρόλο ότι ενδεχομένως να αφορούν σε διαφήμιση, δεν πρέπει να καταχωρίζονται στην παράγραφο 5, τουλάχιστον μέχρι εκσυγχρονισμού της νομοθεσίας, όπως έξοδα που αφορούν σε εκτυπώσεις και σε διαφημίσεις σε διαδικτυακές σελίδες και μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

4.5 Φορείς που προσέφεραν διαφημιστικές υπηρεσίες σε υποψηφίους ή για λογαριασμό τους.

46 φορείς έχουν υποβάλει συγκεντρωτική κατάσταση

14 φορείς δεν έχουν υποβάλει συγκεντρωτική κατάσταση

18 φορείς έχουν υποβάλει συγκεντρωτική κατάσταση εκπρόθεσμα

α. Στο πλαίσιο των προνοιών του άρθρου 52(6) του Ν.72/1979, συνολικά 46 φορείς απέστειλαν συγκεντρωτικές καταστάσεις στην Υπηρεσία μας, εκ των οποίων οι 9, όπως αναφέρεται πιο κάτω, υπέβαλαν καταστάσεις όταν τους ζητήθηκαν σχόλια/διευκρινίσεις στο πλαίσιο της διαδικασίας ελέγχου.

Από δειγματοληπτικό έλεγχο, στη βάση της αναφερόμενης στην παράγραφο 4.5(i) πιο πάνω ελεγκτικής προσέγγισης, των εξόδων στην παράγραφο 5 της έκθεσης εκλογικών εξόδων που υπέβαλαν οι υποψήφιοι που επιλέγηκαν, εντοπίσαμε 23 φορείς (Παράρτημα 2) που φαίνεται, σύμφωνα με τα δηλωθέντα, να έχουν παράσχει διαφημιστικές υπηρεσίες σε υποψηφίους και να μην είχαν αποστείλει συγκεντρωτικές καταστάσεις. Η Υπηρεσία μας ζήτησε τα σχόλια/διευκρινίσεις από τους φορείς αυτούς, αποστέλλοντας ηλεκτρονικά μηνύματα. Ανταποκρίθηκαν και απέστειλαν τις καταστάσεις μόνο 9 φορείς.

Υποδεικνύουμε, ωστόσο, πως από τα αποδεικτικά στοιχεία που συνόδευαν τις εκθέσεις εκλογικών εξόδων των υποψηφίων, δεν είμαστε σε θέση να εκφέρουμε άποψη κατά πόσο οι υπηρεσίες που δηλώθηκαν, όντως αφορούσαν αποκλειστικά σε διαφημίσεις που εμπίπτουν στην παράγραφο 5, δηλαδή σε διαφημίσεις σε ραδιοφωνικούς και τηλεοπτικούς οργανισμούς και διαφημίσεις σε εφημερίδες, περιοδικά και διαφημιστικές πινακίδες. Στη νομοθεσία δεν υπάρχει ορισμός για το τι θεωρούνται διαφημιστικές υπηρεσίες, όρος που περιλαμβάνεται στο άρθρο 52(6), ούτε και γίνεται αναφορά ότι αυτές αφορούν μόνο στις διαφημίσεις της παραγράφου 5 της έκθεσης.

β. Οι εκλογές πραγματοποιήθηκαν στις 30.5.2021 και οι φορείς, σύμφωνα με το άρθρο 52(6) του Ν. 72/1979, έπρεπε να αποστείλουν τις συγκεντρωτικές καταστάσεις στην Υπηρεσία μας μέχρι τις 30.6.2021. Ανεξάρτητα με την υπόδειξή μας στην πιο πάνω παράγραφο, δεκαοκτώ φορείς, εκ των οποίων οι με Α/Α 10 - 18 είναι οι 9 φορείς για τους οποίους γίνεται αναφορά πιο

πάνω, που παρουσιάζονται στον πιο κάτω πίνακα, απέστειλαν εκπρόθεσμα τις συγκεντρωτικές καταστάσεις.

A/A	Φορέας	Ημερομηνία
1.	Darkwhite Media - Famagusta News	1.7.2021
2.	Mesimvria Enterprises Ltd (channels: Movies Best HD & Greek Cinema)	1.7.2021
3.	Άννα Χαρικλή	1.7.2021
4.	Melzo Media Ltd	12.7.2021
5.	Agaripnor Media ltd (Ο Ταχυδρόμος της Πάφου)	12.7.2021
6.	Polytropo Advertising Ltd	15.7.2021 & 29.7.2021 (αναθεωρημένη)
7.	INC Ideas	26.7.2021
8.	MC Digital Media Ltd	28.7.2021
9.	Sun Explorer Ltd	3.8.2021
10.	DG Techlink Ltd	22.12.2021
11.	ORB Communications Ltd	23.12.2021
12.	MSV Interactive Ad Ltd	27.12.2021
13.	A.K. Design Ltd	28.12.2021
14.	Πάμπος Δ. Τσόκκος	29.12.2021
15.	SM Colourpix	29.12.2021
16.	A-Z Flyer Direct Distribution Ltd	30.12.2021
17.	Direct Way Promo Ltd	31.12.2021
18.	Landas Colour Ltd	13.1.2022

Συναφώς αναφέρουμε ότι στο πλαίσιο της συγκεκριμένης εργασίας, αποστείλαμε ηλεκτρονικό μήνυμα, ημερ. 21.12.2021, στις εταιρείες P & E Publishers and Advertisings και Super Brd Ads Ltd (οι οποίες είχαν ήδη υποβάλει τις συγκεντρωτικές τους καταστάσεις στις 30.6.2021 και 28.6.2021, αντίστοιχα) και ζητήσαμε όπως αποστείλουν στην Υπηρεσία μας επιπρόσθετα στοιχεία για 2 υποψηφίους, που εντοπίσαμε ότι οι ίδιοι δήλωσαν ότι έλαβαν διαφημιστικές υπηρεσίες από την πρώτη εταιρεία και για ένα υποψήφιο από τη δεύτερη εταιρεία, χωρίς ωστόσο να τους περιλάβουν στις αρχικές τους καταστάσεις. Οι εν λόγω φορείς ανταποκρίθηκαν και έστειλαν στοιχεία για τους πιο πάνω υποψήφιους και δήλωσαν επιπρόσθετα διαφημιστικές υπηρεσίες που προσέφεραν σε άλλους οκτώ και δύο υποψηφίους, αντίστοιχα.

Σύσταση: Κατόπιν περαιτέρω διερεύνησης, ζητήσαμε όπως ο Έφορος λάβει μέτρα εναντίον των φορέων που παράλειψαν να ενεργήσουν σύμφωνα με τη νομοθεσία.

4.6 Απαίτηση για καταβολή (άρθρο 46(2) και εξόφληση της δαπάνης (άρθρο 46(5) εντός της καθορισμένης προθεσμίας.

Κατά τον έλεγχο των αποδεικτικών στοιχείων, που κατέθεσαν οι 24 υποψήφιοι που επιλέγησαν από την Υπηρεσία μας (αυτοί που δήλωσαν δαπάνες πέραν των €15.000), μαζί με τις εκθέσεις εκλογικών εξόδων, εντοπίσαμε μία περίπτωση όπου υπήρξε παραβίαση των προνοιών του άρθρου 46(2) του περί Εκλογής Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων Νόμου. Όσον αφορά στην εξόφληση της δαπάνης, δεν εντοπίστηκε παραβίαση των προνοιών του άρθρου 46(5), ωστόσο εντοπίστηκαν περιπτώσεις για τις οποίες η δαπάνη εξοφλήθηκε/καταβλήθηκε δύο μήνες περίπου πριν την προεκλογική περίοδο (1.3.2021-30.5.2021). Από αυτές, σε δύο περιπτώσεις καταβλήθηκε από τους υποψηφίους προκαταβολή πριν την προεκλογική περίοδο και το υπόλοιπο ποσό εξοφλήθηκε εντός της προεκλογικής περιόδου. Για όλες τις εν λόγω περιπτώσεις παραθέτονται λεπτομέρειες στο Παράρτημα 3.

4.7 Δαπάνες που διενεργήθηκαν από τρίτα πρόσωπα/εταιρείες.

Κατά τον δειγματοληπτικό έλεγχο των αποδεικτικών στοιχείων που κατέθεσαν οι 24 υποψήφιοι, που επιλέγησαν ως αναφέρεται πιο πάνω, μαζί με τις εκθέσεις εκλογικών εξόδων που υπέβαλαν, καθώς και την πληροφόρηση από τις συγκεντρωτικές καταστάσεις που λήφθηκαν από τους διαφημιστικούς φορείς για τις υπηρεσίες που προσέφεραν στους υποψηφίους βουλευτές ή για λογαριασμό τους, εντοπίσαμε περιπτώσεις όπου υπήρξε παραβίαση των προνοιών του άρθρου 45 του περί Εκλογής Μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων Νόμου, για τις οποίες παραθέτουμε τα πιο κάτω στοιχεία:

Υποψήφιος/Κόμμα-Επαρχία	Δαπάνες που διενεργήθηκαν από τρίτα πρόσωπα/εταιρείες και δηλώθηκαν από τους υποψηφίους
Τσιρίδου Φωτεινή/ ΔΗΣΥ - Λεμεσός	Σύμφωνα με τα αποδεικτικά στοιχεία που υποβλήθηκαν, διαπιστώθηκε ότι στην πλειονότητά τους οι πληρωμές γίνονταν από τον τραπεζικό λογαριασμό συγκεκριμένου δικηγορικού γραφείου, που φαίνεται να σχετίζεται με την υποψήφια. Επίσης, τιμολόγιο που εκδόθηκε από την εταιρεία MC Digital Media Ltd προς την κα Τσιρίδου, ημερ. 25.6.2021, ύψους €1.275,68, σύμφωνα με την «Κατάσταση λογαριασμού», φαίνεται να εξοφλήθηκε από την εταιρεία Mavromatis Estates στις 25.6.2021. Επίσης, προσκομίστηκε απόδειξη είσπραξης, ημερ. 19.4.2021, που εκδόθηκε από το Κοινοτικό Συμβούλιο Αγίου Τύχωνα προς την εταιρεία MC Digital Media Ltd για το ποσό των €3.145, αναφορικά με «Άδειες Διαφημίσεων σε Billboards».
Χατζημανώλη Γλυκή Μαρίνα/ ΔΗΣΥ - Λεμεσός	Στα αποδεικτικά στοιχεία που υποβλήθηκαν, περιλαμβάνονται τιμολόγια που εκδόθηκαν από την εταιρεία Facebook Ireland Ltd που εκδόθηκαν στο όνομα συγκεκριμένου προσώπου, που φαίνεται να ανήκει στο στενό οικογενειακό περιβάλλον της και πληρώθηκαν με Master Card.
Λεωνίδου Πανίκος/ ΔΗΚΟ - Λεμεσός	Σύμφωνα με τα αποδεικτικά στοιχεία που υποβλήθηκαν, πραγματοποιήθηκαν εξοφλήσεις τιμολογίων από συγκεκριμένο Δικηγορικό Γραφείο, που φαίνεται να σχετίζεται με τον υποψήφιο (11.2.2021 για ποσό €1.190 και 29.4.2021 για ποσό €2.261). Επίσης, τα τιμολόγια που εκδόθηκαν από την εταιρεία Facebook Ireland Ltd εκδόθηκαν στο όνομα συγκεκριμένου προσώπου και

Υποψήφιος/Κόμμα-Επαρχία	Δαπάνες που διενεργήθηκαν από τρίτα πρόσωπα/εταιρείες και δηλώθηκαν από τους υποψηφίους
	πληρώθηκαν με visa €233,50. Τα ταχυδρομικά τέλη πληρώθηκαν από συγκεκριμένη εταιρεία, που φαίνεται να σχετίζεται με τον υποψήφιο, ύψους €1.101,28.
Σταύρου Ελένη/ ΔΗΣΥ - Λεμεσός	Σύμφωνα με τα αποδεικτικά στοιχεία που υποβλήθηκαν, εκδόθηκε απόδειξη λιανικής πώλησης από την εταιρεία ESHOP CYPRUS Ltd προς συγκεκριμένο πρόσωπο για το ποσό των €180 (οξύμετρο – εισφορά προς το Νοσοκομείο Λεμεσού).
Κουντούρης Γιώργος/ ΔΗΚΟ - Λευκωσία	Σύμφωνα με τα αποδεικτικά στοιχεία που υποβλήθηκαν, σχεδόν όλα τα τιμολόγια που προσκομίστηκαν εκδόθηκαν προς το πολιτικό κόμμα «Εγώ ο Πολίτης».
Αναστασίου Πάνος/ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΤΑΞΗ - Λεμεσός	Σύμφωνα με τα αποδεικτικά στοιχεία που υποβλήθηκαν, εντοπίστηκαν τιμολόγια που εκδόθηκαν από εταιρείες προς την Maximea Ltd (από Emilio signs για το ποσό των €2.093,60, MC Digital για €1.190, MIPA ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΛΤΔ για €595, P & E για €1.785 & Triple One για €2.356,20).
Διογένους Γιώργος/ ΔΗΣΥ - Λεμεσός	Σύμφωνα με τα αποδεικτικά στοιχεία που υποβλήθηκαν, εκδόθηκε επιταγή της εταιρείας ΟΙΝΟΕΣΣΑ Ltd για την εξόφληση του τιμολογίου της εταιρείας ΜΙΡΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΛΤΔ το οποίο εκδόθηκε προς τον κ. Διογένους για το ποσό των €2.380.
Ποιητής Παντελής/ ΔΗΣΥ - Λάρνακα	Σύμφωνα με τα αποδεικτικά στοιχεία που υποβλήθηκαν, η εταιρεία Medici Estates Ltd μέσω τραπεζικής πληρωμής εξόφλησε το τιμολόγιο της εταιρείας SPP Media Ltd το οποίο εκδόθηκε προς τον κ. Ποιητή για το ποσό των €2.975.
Οδυσσέως Κωνσταντίνος (Ντίνος)/ ΔΗΣΥ - Αμμόχωστος	Σύμφωνα με τα αποδεικτικά στοιχεία που υποβλήθηκαν, εκδόθηκαν από την εταιρεία Direct Way Promo Ltd τιμολόγια συνολικής αξίας €6.691,38 προς την Digitrum Media Services. Στην παράγραφο «Εισπράξεις» της έκθεσης δηλώθηκε το όνομα της πιο πάνω εταιρείας για το ποσό των €7.026 για διαφήμιση σε Facebook και άλλο προωθητικό διαφημιστικό υλικό.
Σαββίδης Χρύσανθος/ ΔΗΚΟ - Πάφος	Σύμφωνα με τα αποδεικτικά στοιχεία που υποβλήθηκαν, εκδόθηκαν από την εταιρεία ΠΑΦΩΝΗ Λτδ τέσσερα τιμολόγια προς την εταιρεία DANALIRA συνολικής αξίας €571,20, καθώς επίσης και δύο αποδείξεις είσπραξης για ταχυδρομικά τέλη συνολικής αξίας €1.849,80. Ακόμα η εταιρεία Landas Colour Ltd έκδωσε προς συγκεκριμένο ιδιωτικό φροντιστήριο, που φαίνεται να σχετίζεται με τον υποψήφιο, τρία τιμολόγια συνολικής αξίας €1.529,15 (εκδόθηκαν 1/2021 δηλαδή εκτός της καθορισμένης προθεσμίας από τη νομοθεσία).
Χατζηχαραλάμπος Στέλιος/ ΔΗΚΟ - Λεμεσός	Σύμφωνα με τα αποδεικτικά στοιχεία που υποβλήθηκαν, όλα τα τιμολόγια εκδόθηκαν προς συγκεκριμένη εταιρεία, που φαίνεται να σχετίζεται με τον υποψήφιο.
Πεννηταξί Γιώργος/ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΤΑΞΗ - Λευκωσία	Σύμφωνα με στοιχεία που λήφθηκαν από τη διαφημιστική εταιρεία Polytropo Advertising Ltd, τα τιμολόγια που εκδόθηκαν προς τον κ. Πεννηταξί συνολικής αξίας €2.975 εξοφλήθηκαν από τον λογαριασμό της συζύγου του.
Ιασωνίδης Ιάσωνας/ ΔΗΚΟ - Λάρνακα	Σύμφωνα με τα αποδεικτικά στοιχεία που υποβλήθηκαν, η εταιρεία EPIC Ltd έκδωσε 3 τιμολόγια προς το Ίδρυμα Πολιτιστικής Δημιουργίας Επαρχίας Λάρνακας και η ΑΗΚ ένα.

5. Γενικά συμπεράσματα/παρατηρήσεις.

Κατά την επισκόπηση των εκθέσεων εκλογικών εξόδων των υποψηφίων, παρατηρήσαμε διάφορες αδυναμίες και παραλείψεις, που αφορούν στην κατάλληλη/ορθή και ομοιόμορφη συμπλήρωσή τους από όλους τους υποψηφίους. Εκτενέστερη αναφορά γίνεται για αυτές στην παράγραφο 4.1(iv) της Έκθεσής μας. Οι εκθέσεις που διαβιβάζονται προς τον Έφορο υποβάλλονται στην Υπηρεσία μας χωρίς, όπως διαφάνηκε, να τυγχάνουν έστω προκαταρκτικής επισκόπησης για εντοπισμό τυχόν ελλείψεων/παραλείψεων.

Σημαντικές επίσης αδυναμίες εντοπίζονται, όπως αναφέρεται και στην παράγραφο 4.1 της Έκθεσής μας, στο νομοθετικό πλαίσιο, όπως για παράδειγμα το γεγονός ότι ενδεχομένως να γίνονται, παράνομα, πληρωμές για λογαριασμό των υποψηφίων από τρίτους ή/και από πολιτικά κόμματα, χωρίς αυτές να προσμετρούν για σκοπούς ελέγχου της τήρησης του ορίου εξόδων των υποψηφίων. Επίσης, η απουσία σχετικής πρόνοιας στην υφιστάμενη νομοθεσία, με αποτέλεσμα σε αρκετές περιπτώσεις οι εκθέσεις να μην συνοδεύονται με τα σχετικά παραστατικά ή να συνοδεύονται από ελλιπή στοιχεία. Ως εκ τούτου, υπάρχουν περιορισμοί στον έλεγχό μας, αφού η Υπηρεσία μας δεν μπορεί να ελέγξει την πληρότητα των εξόδων που δηλώθηκαν από τους υποψηφίους, με εξαίρεση τη διασταύρωση της πληροφόρησης, μέσω των συγκεντρωτικών καταστάσεων που υποβλήθηκαν από φορείς, σε σχέση με διαφημιστικά έξοδα που δηλώθηκαν από τους υποψηφίους ή/και τις διευκρινίσεις/σχόλια που ζήτησε και έλαβε η Υπηρεσία μας για κάποιες περιπτώσεις δειγματοληπτικά.

Συναφώς αναφέρουμε ότι η Υπηρεσία μας έθεσε υπόψη τα πιο πάνω επανειλημμένα και σε προηγούμενες σχετικές επιστολές και Εκθέσεις της, που αφορούσαν γενικά στις εκλογικές διαδικασίες. Παρατηρούμε, ωστόσο, ότι δεν υπήρξε οποιαδήποτε νομοθετική ή άλλη ουσιαστική ρύθμιση για την αντιμετώπιση ή περιορισμό των πιο πάνω διαπιστώσεων.

6. Γενικές Συστάσεις

α. Ο Έφορος να προωθήσει, το συντομότερο δυνατόν, στη ΒτΑ νομοσχέδιο που θα αποσκοπεί στην αναθεώρηση και εκσυγχρονισμό των σχετικών νομοθεσιών, ώστε αυτές να εναρμονιστούν, διευκρινιστούν και να διασφαλίζεται η αποτελεσματική εφαρμογή τους. Αναφορικά με την παράγραφο 5 της έκθεσης εκλογικών εξόδων, αυτή θα πρέπει να τροποποιηθεί, ώστε να περιλαμβάνει και τον χειρισμό των διαφημιστικών εξόδων που γίνονται σε ηλεκτρονικά μέσα και σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης, στις περιπτώσεις που αυτά θα μπορούν να ελεγχθούν.

Όπως αναφέραμε σε προηγούμενη παράγραφο μας στην τελική έκθεση της Ομάδας Εμπειρογνομώνων του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODIHR) για την αξιολόγηση των Βουλευτικών Εκλογών της 30ής Μαΐου 2021, ημερ. 15.12.2021, συστήνεται, μεταξύ άλλων, να εξεταστεί το ενδεχόμενο συνολικής επανεξέτασης και εναρμόνισης της νομοθεσίας.

β. Μέσω αλλαγής της νομοθεσίας, να θεσμοθετηθεί όπως:

- ◆ οι εκθέσεις εκλογικών εξόδων των υποψηφίων να συνοδεύονται υποχρεωτικά με τα κατάλληλα αποδεικτικά στοιχεία,
- ◆ οι εκθέσεις εκλογικών εξόδων να περιλαμβάνουν υποχρεωτικά στοιχεία επικοινωνίας με τον υποψήφιο ή/και τον εκλογικό αντιπρόσωπο,
- ◆ οι φορείς που προσφέρουν διαφημιστικές υπηρεσίες στους υποψήφιους να υποβάλλουν, πέραν των συγκεντρωτικών, και αναλυτικές καταστάσεις για τις υπηρεσίες που προσέφεραν σε κάθε υποψήφιο ή για λογαριασμό του, κατά προτίμηση σε καθορισμένο έντυπο, και
- ◆ να επαναξιολογηθεί η διαμόρφωση της έκθεσης εκλογικών εξόδων, με σκοπό την ομοιόμορφη συμπλήρωσή της από τους υποψηφίους.

γ. Επιπρόσθετα, αναφορικά με τις εκθέσεις εκλογικών εξόδων, να εξεταστεί το ενδεχόμενο:

(i) Να δηλώνεται σε αυτές κατά πόσο η δαπάνη έγινε με επιταγή ή μετρητά και στην περίπτωση της πληρωμής με επιταγή να δίνεται το όνομα της τράπεζας και ο αριθμός της επιταγής με την οποία έγινε η πληρωμή.

(ii) Υποβολής αιτήματος προς το Υφυπουργείο Έρευνας, Καινοτομίας και Ψηφιακής Πολιτικής, όπως προχωρήσει, το συντομότερο, στη δημιουργία λογισμικού που να περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την ηλεκτρονική υποβολή των δηλώσεων των υποψηφίων και όλων των σχετικών αποδεικτικών στοιχείων, καθώς και των συγκεντρωτικών καταστάσεων των διαφημιστικών φορέων, με ξεκάθαρες κατευθυντήριες γραμμές για την υποβολή τους. Στην περίπτωση λανθασμένης ηλεκτρονικής συμπλήρωσης, το λογισμικό θα πρέπει να δεικνύει τα σχετικά λάθη, για διόρθωσή τους, προτού αποδεκτεί την ηλεκτρονική υποβολή (κάτι παρόμοιο ισχύει στην περίπτωση της ηλεκτρονικής υποβολής των φορολογικών δηλώσεων). Τούτο θα διευκολύνει τόσο τους υποψήφιους βουλευτές στη συμπλήρωση της έκθεσης εκλογικών εξόδων, αλλά και τους

διαφημιστικούς φορείς. Επίσης, αυτό θα βοηθήσει στην ορθή παρουσίαση και κατηγοριοποίηση των εξόδων, σύμφωνα με τις νομοθετικές διατάξεις.

Εναλλακτικά και μέχρι τη μελέτη και υιοθέτηση της πιο πάνω εισήγησης ο Έφορος θα μπορούσε να εκδώσει εγχειρίδιο με κατευθυντήριες γραμμές ή να περιλάβει στην έκθεση οδηγίες για καθοδήγηση των υποψηφίων για την ορθή συμπλήρωση της έκθεσης εκλογικών εξόδων, σύμφωνα με τις διατάξεις της εκάστοτε ισχύουσας νομοθεσίας, καθώς και των σχετικών γνωματεύσεων της ΝΥ. Να εισαχθεί ενδεχομένως και μηχανισμός ελέγχου της εφαρμογής τους από τον Έφορο.

Συναφώς αναφέρουμε ότι στην τελική έκθεση της Ομάδας Εμπειρογνομόνων του Γραφείου Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODIHR), για την αξιολόγηση των Βουλευτικών Εκλογών της 30ής Μαΐου 2021, ημερ. 15.12.2021, συστήνεται, μεταξύ άλλων, να εξεταστεί το ενδεχόμενο δημοσιοποίησης των γνωμοδοτήσεων του Γενικού Εισαγγελέα που άπτονται των εκλογών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα 1 – Ποσά που δηλώθηκαν από φορείς για διαφημιστικές υπηρεσίες που παρείχαν, τα οποία δεν δηλώθηκαν στις εκθέσεις εκλογικών εξόδων που υπέβαλαν οι υποψήφιοι. Σχόλια/διευκρινίσεις από τους υποψήφιους βουλευτές.

A/A	Υποψήφιος/ Κόμμα- Επαρχία	Ποσό και Φορέας που το δήλωσε	Ημερομηνία ηλεκτρονικού μηνύματος και σχόλια/διευκρινίσεις
1.	Γιώργος Κουντούρης/ ΔΗΚΟ - Λευκωσία	<p>Τα πιο κάτω ποσά δηλώθηκαν από τους πιο κάτω διαφημιστικούς φορείς και αφορούσαν τιμολόγια που εκδόθηκαν προς άλλο διαφημιστικό φορέα, την ORB ως ενδιάμεσο φορέα, και με διαφημιζόμενο τον συγκεκριμένο υποψήφιο:</p> <p>€3.927 C. Ataliotis NICHE Advertising Ltd ,</p> <p>€5.378 Adboard Media Ltd,</p> <p>€2.439,50 Temco Panel Advertisements Ltd,</p> <p>€1.856,40 Δημοσιογραφικός Οργανισμός ο Φιλελεύθερος,</p> <p>€1.338,75 Super Brd Ads Ltd,</p> <p>€1.428 Sigma Live Ltd,</p> <p>€1.428 IMH – Reporter,</p> <p>€476 MC Digital Media Ltd.</p> <p>Επίσης στο όνομα του υποψηφίου δηλώθηκαν υπηρεσίες:</p> <p>€7.331,20 από SPP Media και ποσό €5.390,70 από Direct Way Promo που αφορούσαν τιμολόγια που εκδόθηκαν προς το Πολιτικό Κόμμα «Εγώ ο Πολίτης» και ένα τιμολόγιο προς άλλο φορέα (Fibo Consulting) με αναφορά στο όνομα του εν λόγω υποψηφίου.</p>	<p>7.2.2022 – Μεταξύ άλλων αναφέρει:</p> <p>«... Όταν επικυρώθηκε η φύση της συνεργασίας του ΔΗΚΟ με το «ΕΓΩ Ο ΠΟΛΙΤΗΣ» για τις βουλευτικές εκλογές του 2021, το πολιτικό κόμμα «ΕΓΩ Ο ΠΟΛΙΤΗΣ», αποφάσισε, εν αγνοία και στην απουσία μου, ότι είναι σημαντικό για το ίδιο και τη μελλοντική πορεία του να πετύχει η συνεργασία και ότι είναι σημαντικό να τονίζονται, κατά την προεκλογική περίοδο, τα πολιτικά μηνύματα του κόμματος ως διακριτά μηνύματα από αυτά του ΔΗΚΟ.</p> <p>Για τον λόγο αυτό το κόμμα ... αποφάσισε να ζητήσει από τη διαφημιστική ORB ή/και άλλες εταιρείες επιπλέον υπηρεσίες. Επειδή ήμουν ο μοναδικός υποψήφιος, μοιραία και εξ ανάγκης, τα πολιτικά μηνύματα του κόμματος, προβάλλονταν δημόσια μέσω (κυρίως αλλά όχι μόνο) της δικής μου υποψηφιότητας.</p> <p>Οι υπηρεσίες που προσέφερε η ORB ή/και άλλες εταιρείες ήταν υπηρεσίες που δόθηκαν κατ' εντολή και για λογαριασμό του πολιτικού κόμματος και για τον λόγο αυτό όχι μόνο καταβλήθηκαν εξ ολοκλήρου από το κόμμα αλλά και δεν είχα γνώση για αυτές. Δεν είχα γνώση ούτε για την παροχή αυτών των υπηρεσιών, ούτε για τα χρήματα που δαπανήθηκαν, πόσο δε για την κατανομή των εργασιών από την ORB σε άλλες εταιρείες. Εξασφάλισα και επισυνάπτω το τιμολόγιο της ORB, η οποία στην περιγραφή σημειώνει ειδικά ότι πρόκειται για το πολιτικό κόμμα («Consulting Services για το «Πολιτικό Κόμμα «Εγώ ο Πολίτης». Σημειώνω ότι στο τιμολόγιο το οποίο με αφορούσε και σας έχω αποκαλύψει, η περιγραφή αναφέρεται ειδικά σε εμένα (Εκστρατεία Outdoor για τον υποψήφιο Βουλευτή Γιώργο Κουντούρη ...».</p>
2.	Ντίνος Νικολαΐδης/ ΔΗΚΟ - Λεμεσός	<p>€6.497,40 Super Brd Ads Ld (Δηλώθηκε μόνο ως εισπραξη)</p>	<p>10.2.2022 –</p> <p>«... πληρώθηκαν από την NDA Engineering Ltd και αναφέρονται στην Έκθεση Εκλογικών Εξόδων μου στην παράγραφο Εισπράξεις...».</p>

A/A	Υποψήφιος/ Κόμμα- Επαρχία	Ποσό και Φορέας που το δήλωσε	Ημερομηνία ηλεκτρονικού μηνύματος και σχόλια/διευκρινίσεις
3.	Ηρακλής Αγαθοκλέους/ ΔΗΣΥ - Λεμεσός	€1.500 P & E Publishers and Advertisings Ltd	31.1.2022 – «... ουδέποτε αυτό ήρθε στην κατοχή μου ή είχα υπόψη μου για την ύπαρξη του. ...». Το ποσό καταβλήθηκε από τρίτους στον φορέα.
4.	Στέλιος Στυλιανίδης/ ΚΙΝΗΜΑ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑ ΤΩΝ ΕΔΕΚ - Λεμεσός	€2.380 P & E Publishers and Advertisings Ltd	26.1.2022 – «... εκ παραδρομής δεν περιλήφθηκε στη δήλωση την οποία έχω υποβάλει ...».
5.	Κωνσταντίνος Παναγή/ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΣ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ - Λευκωσία	€3.500 SGM Professional Secretarial Services Ltd	26.1.2022 – «Εκ παραδρομής το ποσό των €3.500 δεν συμπεριλήφθηκε στην προηγούμενη έκθεση μου προς το Γενικό Ελεγκτή».
6.	Γιώργος Διογένους/ ΔΗΣΥ- Λεμεσός	€5.295,50 Super Ads Ltd €1.237,60 MSV Interactive Ad Ltd	E-mail από Super Brd Ads Ltd ημερ. 22.2.2022 – «... εκ παραδρομής δηλώθηκαν από πλευράς μας ως δαπάνες για την προεκλογική καμπάνια του κ. Διογένους... αφορούν τη διαφημιστική καμπάνια της εταιρείας ΟΙΝΟΕSSA Ltd ...». Απάντηση από τον ίδιο στις 22.2.2022- «... Όσο αφορά την εταιρεία MSV Interactive Ad Ltd φαίνεται να έχει γίνει από άτομο το οποίο υποστήριξε την υποψηφιότητα μου. Σημειώστε ότι δεν γνώριζα το ποσό που είχε δαπανηθεί ...».
7.	Ευθύμιος Δίπλαρος/ ΔΗΣΥ- Λεμεσός	€2.023 Super Brd Ads Ltd	27.1.2022 – «... Εκ παραδρομής η συγκεκριμένη δαπάνη ... δεν συμπεριλήφθηκε στην Έκθεση Εκλογικών Εξόδων που υπέβαλα στον Έφορο Εκλογών ...».
8.	Μαρίνα Γλυκή Χατζημανώλη/ ΔΗΣΥ- Λεμεσός	€1.500 P & E Publishers and Advertisings Ltd	26.1.2022 – «... Προσωπικά δεν είχα καμία επαφή και ούτε γνώριζα οτιδήποτε σχετικά με τη χρέωση και την πληρωμή για αυτό και δεν περιλήφθηκε στη δήλωση μου ...». Το ποσό καταβλήθηκε από τρίτους στον φορέα.
9.	Αντώνης Φωτίου/ Δημοκρατική Παράταξη - Πάφος	€297,50 ΠΑΦΩΝΗ Λτδ	30.1.2022 – «... εκ παραδρομής δε συμπεριλήφθηκε το εν λόγω τιμολόγιο ...».
10.	Νίκος Συμεού / ΔΗΣΥ – Αμμόχωστος	€714 Darkwhite Media (Famagusta.News)	2.2.2022 – «... οι εν λόγω υπηρεσίες της εταιρείας Darkwhite Media. Εκ παραδρομής αυτές δεν δηλώθηκαν από μέρους μου στην έκθεση εκλογικών εξόδων ...».

A/A	Υποψήφιος/ Κόμμα- Επαρχία	Ποσό και Φορέας που το δήλωσε	Ημερομηνία ηλεκτρονικού μηνύματος και σχόλια/διευκρινίσεις
11.	Γεώργιος Γούμενος/ ΕΝΕΡΓΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ ΚΙΝΗΜΑ ΕΝΩΜΕΝΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΚΥΝΗΓΩΝ - Αμμόχωστος	€2.523,35 (περιλαμβανομένης συνολικής έκπτωσης €1.375) Adboard Media Ltd €476 Ελευθέριος Ττάκκα Εκδόσεις/Νέα Αμμόχωστος	3.2.2022 – «... σας ενημερώνω ότι εγώ προσωπικά δεν έχω προβεί σε οποιανδήποτε πληρωμή εξόδων αναφορικά με την υποψηφιότητά μου... εκ παραδρομής και/ή από λάθος μου δεν κατέγραψα τα ανωτέρω έξοδα, τα οποία όντως έγιναν ...». Τα ποσά καταβλήθηκαν από τρίτους στους φορείς.
12.	Κωνσταντίνος Χρυσοδόνας/ ΔΗΚΟ Αμμόχωστος	€3.479,56 Redwolf Digital Group Ltd	31.1.2022 – «... Από παράλειψη μου δεν συμπεριέλαβα το υπόλοιπο ποσό των €3.479,56 ...».

Παράρτημα 2 - Φορείς που δηλώθηκαν από υποψήφιους βουλευτές ότι τους παρείχαν διαφημιστικές υπηρεσίες και οι οποίοι δεν είχαν αποστείλει συγκεντρωτικές καταστάσεις στην Υπηρεσία μας.

Α/Α	Φορέας	Υποψήφιος	Ποσό
			€
1.	ORB Communications Ltd	Γιώργος Κουντούρης	11.158,63
		Νίκος Γεωργίου	2.499,00
2.	Direct Way Promo Ltd	Γιώργος Κουντούρης	3.165,40
3.	Cyprus Media	Ηρακλής Αγαθοκλέους	250,00
4.	Digital Tree Ltd	Φωτεινή Τσιρίδου	5.950,00
		Γιώργος Άστρας	4.165,00
		Μιχάλης Δαμιανός	714,00
		Αλεξάνδρα Ατταλίδου	1.785,00
5.	A.K. Design Ltd	Νίκος Γεωργίου	654,50
6.	A-Z Flyer Direct Distribution Ltd	Παντελής Ποιητής	1.523,20
7.	Mavro Aspro (EFIMERIDA) Ltd - Ράδιο Πολιτεία	Κωνσταντίνος Χρυσοδόνας	1.428,00
8.	Perrenial Inc	Γιώργος Λυσανδρίδης	1.606,50
9.	M.I. & P AD Ltd	Γιώργος Λυσανδρίδης	1.071,00
		Νίκος Γεωργίου	1.190,00
10.	GML Guerilla Marketing Ltd	Γιώργος Λυσανδρίδης	833,00
11.	Λακεδαιμών Μηνιαίο Τοπικό Εμπορικό Έντυπο της Λακατάμειας	Χρύσης Παντελίδης	180,00
12.	Εκδόσεις Τηλεώρες Λτδ	Χρύσης Παντελίδης	595,00
13.	SM Colourpix	Γιώργος Πενηταέξ	5.355,00
		Δημοσθένης Γεωργιάδης	2.308,60
14.	DG Techlink	Μιχάλης Δαμιανός	2.522,80
15.	Landas Colour Ltd	Μάριος Πελεκάνος	1.442,51
16.	Blue Circle Media & Consulting	Παντελής Ποιητής	1.356,60
17.	MSV Interactive Ad	Παντελής Ποιητής	2.618,00
18.	Πάμπος Δ. Τσόκκος	Παντελής Ποιητής	8.984,50
19.	M.S.D Lion Digital Media Group Ltd	Λεωνίδας Τσιόκκας	595,00
20.	G.I.A.K PRESS & AD Ltd	Χρύσανθος Σαββίδης	297,50
21.	Lakis Lemoniatis Ltd	Βάσος Δημητρίου	821,00
22.	Intelligence Media	Νίκος Γεωργίου	345,10
23.	IGA Ioannou Grafica Art Ltd	Λεωνίδας Τσιόκκας	2.163,50

Παράρτημα 3 - Απαίτηση για καταβολή (άρθρο 46(2)) και εξόφληση της δαπάνης (άρθρο 46(5)) εντός της καθορισμένης προθεσμίας.

Υποψήφιος/Κόμμα-Επαρχία	Απαιτήσεις για καταβολή που υποβλήθηκαν μετά τη προβλεπόμενη από το άρθρο 46(2) προθεσμία (1.6.2021 - 21.6.2021)	Εξόφληση/καταβολή δαπανών πριν την προεκλογική περίοδο (1.3.2021- 30.5.2021)
Λυσανδρίδης Γιώργος/ ΔΗΣΥ - Αμμόχωστος		Εντοπίστηκε αντίγραφο επιταγής, ημερ. 26.1.2021, για ποσό ύψους €1.600 που αφορούσε στην πληρωμή ενοικίου (Μάρτιος-Ιούνιος).
Παντελίδης Χρύσης/ ΔΗΚΟ - Λευκωσία		<p>Υποβλήθηκαν τιμολόγια που εκδόθηκαν από: την εταιρεία Adboard Media Ltd, ημερ. 26.5.2021, ύψους €4.081,70. Το εν λόγω τιμολόγιο φέρει μεταγενέστερη ημερομηνία, αφού εκδόθηκε μετά που είχε καταβληθεί έναντι αυτού προκαταβολή στις 29.1.2021 ύψους €2.000 και που εξοφλήθηκε πλήρως στις 10.3.2021,</p> <p>την εταιρεία TEMCO Panel Advertisements Ltd, ημερ. 11.2.2021, ύψους €2.042,04 (προκαταβολή στις 12.2.2021 ύψους €1.000 & εξόφληση στις 13.4.2021),</p> <p>την εταιρεία Super Brd Ads Ltd, ημερ. 10.2.2021, ύψους €3.659,25 (προκαταβολή στις 15.2.2021 €1.000 & εξόφληση στις 27.4.2021),</p> <p>την εταιρεία SPP Media, ημερ. 16.2.2021, ύψους €856,80 που εξοφλήθηκε στις 16.2.2021 και την εταιρεία C. Ataliotis Niche Advertising Ltd, ημερ. 1.2.2021, ύψους €1.904 (προκαταβολή στις 17.2.2021 ύψους €1.000 & εξόφληση στις 21.4.2021).</p> <p>(Συνολικό ποσό €5.856,80 καταβλήθηκε πριν την 1.3.2021).</p>
Χατζημανώλη Γλυκή Μαρίνα/ ΔΗΣΥ - Λεμεσός		<p>Υποβλήθηκαν τιμολόγια που εκδόθηκαν από: την εταιρεία Greenspinach Communications Ltd, ημερ. 13.1.2021, ύψους €2.284,80 που εξοφλήθηκε στις 14.1.2021,</p> <p>την εταιρεία Street Ad – SPP Media ημερ. 11.1.2021, ύψους €4.269,72 (δεν υπάρχει ένδειξη πότε εξοφλήθηκε) και την εταιρεία H. Hercules Sports Ltd ημερ. 25.2.2021, ύψους €260 (δεν υπάρχει ένδειξη πότε εξοφλήθηκε).</p>

Υποψήφιος/Κόμμα-Επαρχία	Απαιτήσεις για καταβολή που υποβλήθηκαν μετά τη προβλεπόμενη από το άρθρο 46(2) προθεσμία (1.6 .2021 - 21.6.2021)	Εξόφληση/καταβολή δαπανών πριν την προεκλογική περίοδο (1.3.2021- 30.5.2021)
Λεωνίδου Πανίκος/ ΔΗΚΟ - Λεμεσός		Υποβλήθηκαν τιμολόγια που εκδόθηκαν από: την εταιρεία Unitrust Media Ltd, ημερ. 27.1.2021, ύψους €1.190 που εξοφλήθηκε στις 11.2.2021 και την εταιρεία AAS Ltd 2 τιμολόγια, ημερ. 4.1.2021 ύψους €505 και ημερ. 1.2.2021 ύψους €678,30, που εξοφλήθηκαν στις 14.1.2021 και 10.2.2021, αντίστοιχα, και μία πληρωμή προς το ΔΗΚΟ ύψους €280 στις 28.12.2020. (Συνολικό ποσό €2.653,30 καταβλήθηκε πριν την 1.3.2021).
Σταύρου Ελένη/ ΔΗΣΥ - Λεμεσός		Υποβλήθηκε τιμολόγιο που εκδόθηκε από την εταιρεία Avaton Communications, ημερ. 28.12.2020 και ύψους €714 και το οποίο εξοφλήθηκε στις 28.1.2021.
Κουντούρης Γιώργος/ ΔΗΚΟ - Λευκωσία		Στα αποδεικτικά στοιχεία που υποβλήθηκαν περιλαμβάνονται αποδείξεις είσπραξης από το ΔΗΚΟ ύψους €350, ημερ. 1.2.2021 και από την Esso €29,31, ημερ. 3.1.2021.
Διογένους Γιώργος/ ΔΗΣΥ - Λεμεσός		Στα αποδεικτικά στοιχεία που υποβλήθηκαν περιλαμβάνεται απόδειξη είσπραξης που εκδόθηκε από την εταιρεία Super Brd Ads ημερ. 23.2.2021, για ποσό ύψους €3.986,50.
Χαραλαμπίδης Νεόφυτος/ ΔΗΚΟ - Λεμεσός	Υποβλήθηκαν τιμολόγια που εκδόθηκαν από: την εταιρεία Signway, ημερ. 13.7.2021, ύψους €1.178 και από την εταιρεία Litho Omega ημερ. 12.7.2021 ύψους €1.648,15.	Υποβλήθηκε τιμολόγιο που εκδόθηκε από την εταιρεία Symmetron MRCl, ημερ. 11.1.2021, ύψους €3.094 (δεν υπάρχει ένδειξη πότε εξοφλήθηκε). Επίσης στα αποδεικτικά στοιχεία περιλαμβάνεται απόδειξη είσπραξης που εκδόθηκε από το ΔΗΚΟ, ημερ. 7.1.2021 για ποσό €280.
Τσουλούπας Πρόδρομος (Μάκης)/ ΔΗΚΟ - Κερύνεια		Στα αποδεικτικά στοιχεία που υποβλήθηκαν περιλαμβάνονται αποδείξεις είσπραξης που εκδόθηκαν από Λακεδαιμών ημερ. 4.1.2021, ύψους €180 και από Facebook για 2/2021 για €104,96.
Ορφανίδου Σάβια/ ΔΗΣΥ - Λευκωσία		Υποβλήθηκε τιμολόγιο που εκδόθηκε από τον Μιχάλη Μυλωνά ημερ. 23.2.2021, ύψους €700 (δεν υπάρχει ένδειξη πότε πληρώθηκε) Επίσης στα αποδεικτικά στοιχεία που υποβλήθηκαν περιλαμβάνονται αποδείξεις είσπραξης που εκδόθηκαν: από την εταιρεία SPP Media, ημερ.8.1.2021

Υποψήφιος/Κόμμα- Επαρχία	Απαιτήσεις για καταβολή που υποβλήθηκαν μετά τη προβλεπόμενη από το άρθρο 46(2) προθεσμία (1.6 .2021 - 21.6.2021)	Εξόφληση/καταβολή δαπανών πριν την προεκλογική περίοδο (1.3.2021- 30.5.2021)
		ύψους €3.200 και την Adboard Media Ltd, ημερ. 8.1.2021 για ποσό €2.810.
Κωνσταντίνου Ξένια ΔΗΣΥ - Λευκωσία		Σύμφωνα με την κατάσταση που στάληκε από την εταιρεία Adboard Media Ltd για τιμολόγιο συνολικής αξίας €7.502,95 καταβλήθηκε στις 12.2.2021 το ποσό των €2.500, στις 9.4.2021 το ποσό των €2.500 και στις 6.5.2021 το υπόλοιπο ποσο ύψους €2.502,95.
Ιασωνίδης Ιάσωνας ΔΗΚΟ - Λάρνακα		Στα αποδεικτικά στοιχεία που υποβλήθηκαν περιλαμβάνονται 9 αποδείξεις εισπραξης, οι οποίες εκδόθηκαν τους μήνες Ιανουάριο και Φεβρουάριο του 2021 συνολικής αξίας €2.854,18.